

RI UWUJ RI ESDRAS

Keb' oxib' tzij puwi' uwuj ri Esdras

Ri uwuj ri Esdras rajawaxik kach'ob'atajik che utiqem rib' ruk' ri Ucholajil ri Jastaq (Crónicas), chiwila' Esd 1,1-2: *“¹Ri nab'e junab' rech ri Siro, rajawinel ri Persi'a, arech kab'antajik ri utzij ri Dyos che xub'ij rumal ri uchi' ri Jeremi'as, ri Yahweh kuk'asuj ukoq ri ruxlab'al ri Siro, rajawinel ri Persi'a, che xtaqanik arech kaya ub'ixik ruk' tzij, xoquje' katz'ib'axik pa ronojel ri rajawib'al: ²«Jewa' kub'ij ri Siro, rajawinel ri Persi'a: Ri Yahweh, ri Dyos rajaw kaj, xuya' chwech ronojel ri taq rajawib'al ri uwachulew. Ri are' xinutaqo arech kinyak jun Nim Rachoch pa ri Jerusalem, pa ri Juda.”*, xoquje' chiwila' ri 2 Cro 36,22-23.

Ri winaq ketzalij uloq xas pa ri B'abiloni'a (Esd 2) e kamajtaj chi jumul ri q'ijlanik (Esd 3), waral ri' k'o jun ch'oj kuk' ri e'ajsamanri'a (Esd 4), e pa ri uk'isb'al kakiyak ri Nim Rachoch ri Dyos (Esd 5-6), e ri eq'axal utzij ri Dyos, ri Ageo e ri Sakari'as ketob' che ri uyakik weri' (Esd 5,1; chiwila' ri kiwuj ri Ageo y Sakari'as). Kayakitajik ri Nim Rachoch ri Dyos aretaq chi' q'atb'altzij ri Zorobabel e are ri Josu'e nimalaj Chuchqajaw (Esd 5,2)

Pa ri Esdras 7,10. Ri Esdras, ri are' jun chuchqajaw e jun ajtz'ib'anel che kto'ik rumal ri ajawinel Artajerjes, che ajawinel chrech riMedia e chrech ri Persi'a. Ri Esdras, xopan pa ri Jerusalem arech kuya ub'ixik ri upixab' ri Mo'ises e arech kuxik upixab' ri ajawinel.

RI UWUJ RI ESDRAS

Ri tzalejem uloq pa ri Jerusalem e ri uyakik chi jumul ri Nim Rachoch ri Dyos

¹Ri nab'e junab' rech ri Siro, rajawinel ri Persi'a, arech kb'antajik ri utzij ri Dyos che xub'ij rumal ri uchi' ri Jeremi'as, ri Yahweh kuk'asuj ukoq ri ruxlab'al ri Siro, rajawinel ri Persi'a, che xtaqanik arech kya ub'ixik ruk' tzij, xoquje' kkitz'ib'axik pa ronojel ri rajawib'al: ²«Jewa' kub'ij ri Siro, rajawinel ri Persi'a: Ri Yahweh, ri Dyos rajaw kaj, xuya' chwech ronojel ri taq rajawib'al ri uwachulew. Ri are' xinutaqo arech kinyak jun Nim Rachoch pa ri Jerusalem, pa ri Juda. ³Jachin chixo'l ri ix, uwinaq ri are', chk'ol b'a ri Udyos ruk' ri are'! Chpaqal b'a' pa ri Jerusalem, pa ri Juda, che uyakik ri Nim Rachoch ri Yahweh, Udyos ri Isra'el –ri Dyos che k'o pa ri Jerusalem. ⁴E konojel ri ekiwinaq, xaq jawije' ne' ejeqel wi kanoq chi pa ronojel k'olb'al, che'tob' b'a ruk' uk'amik uloq nik'aj taq sipanik, saq pwaq e q'an pwaq, ronojel uwach meb'il e ri jetaq awaj, xoquje' chkik'ama' uloq ri sipanik che kk'iy pa kanima', rech ri Nim Rachoch ri Dyos che k'o pa ri Jerusalem».

⁵K'atek'uri', ri ekinimal ri e'ajupaja pa ri Juda e pa ri B'enjamin, ri echuchqajawib' e ri e'ajlevi, konojel ri jachintaq xuk'asuj kanima' ri Dyos, kewa'lij uloq che uyakik ri Nim Rachoch ri Yahve pa ri Jerusalem; ⁶e konojel ri ekik'ulja xeto'b' kuk', xkiya chkech ronojel uwach sipanik: saq pwaq, q'an pwaq, ronojel uwach meb'il, jetaq awaj, k'i je'lik taq sipanik, e xoquje' ronojel uwach sipanik che xk'iy pa kanima' kkiya'o.

⁷Ri ajawinel Siro xtaqanik arech kek'amoq ri jastaq rech ri Nim Rachoch ri Yahweh che xuk'am ub'ik ri Nab'ukonosor chi pa pa ri Jerusalem ub'ik e xukoj pa ri nim rachoch ri udyos. ⁸Ri Siro, rajawinel ri Persi'a, kujach weri' pa ri uq'ab' ri ajk'olol pwaq Mitridates, e ri are' xrejalaj weri' arech kujach chrech ri Sesb'assar, ri are' che winaq nim ub'antajik pa ri Juda. ⁹Are wa' ri xkitz'ib'aj: q'an pwaq taq k'olb'al, juwinaq lajuy (30); saq pwaq taq k'olb'al, kaq'o' lajujk'al (1.000); ri b'anom chi ub'anik: juwinaq b'elejeb' (29); ¹⁰q'an pwaq pajb'al amaja': juwinaq lajuy (30); saq pwaq pajb'al amaja': kaq'o' lajujk'al (1.000); ri ub'anom chi k'ax: juq'o' lajuy (410); nik'aj taq jastaq chik: kaq'o' lajujk'al (1.000). ¹¹Ronojel ri q'an pwaq e saq pwaq taq jastaq: 5.400. Ri Sesb'assar kuk'am ub'ik ronojel weri', aretaq chi' loq' xetzalij uloq ri winaq pa ri Jerusalem, ri winaq che xeka'm ub'ik pa ri B'ab'iloni'a.

Ri kib'i' ri winaq che xetzalij uloq pa ri kulew Si'on

²Are wa' ri e'uwinaq ri tinimit che xetzalijik, ri eximitalik xek'am ub'ik pa ri jun kaxlan ulew, ri e'are' che ri Nab'ukodonosor, rajawinel ri B'ab'iloni'a, xe'uk'am ub'ik pa ri B'ab'iloni'a; e ri e'are' xetzalij uloq pa ri Jerusalem e pa ri Juda, chkijujunal ketzalij uloq pa taq ri kitinimit. ²Kepe uloq ruk' ri Sorob'ab'el, ri Josu'e, ri Nehemi'as, Sera'i'as, ri Re'ela'i'as, ri Najamani, ri Mordoke'o, ri B'ilsan, ri Mispar, ri B'igva'i, ri Rejum, ri B'a'ana.

Ri Wuj jawi' cholem wi ri kib'i ri achijab' e'uwinaq ri Isra'el; ³ri e'uk'ojol ri Paros: e 2.172; ⁴ri e'uk'ojolab' ri Sepati'as: e wajxak'al kab'lajuy (372); ⁵ri e'uk'ojol ri Araj: e 775; ⁶ri e'uk'ojol ri Pajat-Mo'ab, e'are wa' ri ekik'ojol ri Josu'e e ri Jo'ab': e 2.818; ⁷ri e'uk'ojol ri

Elam: e 1.254; ⁸ri e'uk'ojol ri Sattu: e 945; ⁹ri e'uk'ojol ri Sakkay: e 760; ¹⁰ri e'uk'ojol ri B'ani: e 642; ¹¹ri e'uk'ojol ri B'eb'ay: e 623; ¹²ri e'uk'ojol ri Asgad: e 1.222; ¹³ri e'uk'ojol ri Adonikam: e 666; ¹⁴ri e'uk'ojol ri B'igvay: e 2.056; ¹⁵ri e'uk'ojol ri Adin: e 454; ¹⁶ri e'uk'ojol ri Ater, wa' weri' e'uk'ojol ri Eseki'as: e jumuch' wajxaqlajuj (98); ¹⁷ri e'uk'ojol ri B'esay: jo'lajujk'al juwinaq oxib'; ¹⁸ri e'uk'ojol ri Yora: e ok'al kab'lajuj; ¹⁹ri e'uk'ojol ri Jasum: lajujk'al juwinaq oxib'; ²⁰ri e'uk'ojol ri Guib'b'ar: e jumuch' jo'lajuj; ²¹ri e'uk'ojol ri B'elem: ok'al juwinaq oxib'; ²²ri achijab' ek'o ruk' ri Netofa: ekawinaq waqlajuj; ²³ri achijab' ek'o ruk' ri Anatot: waqk'al wajxaqib'; ²⁴ri achijab' ek'o ruk' ri Asmab'et: kawinaq keb'; ²⁵ri e'uk'ojol ri Kiryat-Ye'arim, Kefira e B'e'erot: e 743; ²⁶ri kik'ojol ri Rama e ri Gueb'a: e 621; ²⁷ri achijab' ek'o ruk' ri Mikmas: waqk'al keb'; ²⁸ri achijab' ek'o ruk' ri B'etel e ri Ay: lajujk'al oxib'; ²⁹ri e'uk'ojol ri Neb'o: e kawinaq kb'alajuj; ³⁰ri e'uk'ojol ri Magb'is: e wuqk'al waqlajuj (156); ³¹ri e'uk'ojol ri jun chik Elam: e 1.254; ³²ri e'uk'ojol ri Jarim: e jo'lajuj juwinaq; ³³ri ekik'ojol ri Lod, ri Jadid e ri Ono: e 725; ³⁴ri e'uk'ojol ri Jeriko: e wulajujk'al job'; ³⁵ri e'uk'ojol ri Sena'a: e 3.630.

³⁶Ri echuchqajawib': ri e'uk'ojol ri Yeda'i'as, pa ri rachoch ri Josu'e: e 973; ³⁷ri e'uk'ojol ri Immer: e 1.052; ³⁸ri e'uk'ojol ri Pasjur: e 1.247; ³⁹ri e'uk'ojol ri Jarim: e 1.017.

⁴⁰Ri e'ajlevi: ri ekik'ojolab' ri Josu'e e Kadmi'el, ek'o chkixo'l ri e'uk'ojolab' ri Jodab'i'as: e oxk'al kajlajuj.

⁴¹Ri e'ajb'ixonel: ri e'uk'ojol ri Asaf: e waqk'al wajxaqib'.

⁴²Ri elaqb'anel ri uchi' taq ja: ri e'uk'ojol ri Sal-lum, ri e'uk'ojol ri Ater, ri e'uk'ojol ri Talmon, ri e'uk'ojol ri Akkub, ri e'uk'ojol ri Jatita, ri e'uk'ojol ri Sob'ay: pa ronojel e waqk'al b'elejlajuj (139).

⁴³Ri «eyatalik»: ri e'uk'ojol ri Sija, ri e'uk'ojol ri Jasufa, ri e'uk'ojol ri Tab'b'a'ot, ⁴⁴ri e'uk'ojol ri Keros, ri e'uk'ojol ri Si'a, ri e'uk'ojol ri Padon, ⁴⁵ri e'uk'ojol ri Leb'ana, ri e'uk'ojol ri Jagab'a, ri e'uk'ojol ri Akkub', ⁴⁶ri e'uk'ojol ri Jagab', ri e'uk'ojolab' ri Salmay, ri e'uk'ojol ri Janan, ⁴⁷ri e'uk'ojol ri Guiddel, ri e'uk'ojol ri Gajar, ri e'uk'ojol ri Re'a'i'as, ⁴⁸ri e'uk'ojol ri Resib', ri e'uk'ojol ri Nekoda, ri e'uk'ojol ri Gassam, ⁴⁹ri e'uk'ojol ri Ussa, ri e'uk'ojol ri Pase'aj, ri e'uk'ojol ri B'esay, ⁵⁰ri e'uk'ojol ri Asna, ri e'uk'ojol ri Me'unitas, ri e'uk'ojol ri Nefusitas, ⁵¹ri e'uk'ojol ri B'akb'uk, ri e'uk'ojol ri Jakufa, ri e'uk'ojol ri Jarjur, ⁵²ri e'uk'ojol ri B'aslut, ri e'uk'ojol ri Mejida, ri e'uk'ojol ri Jarsa, ⁵³ri e'uk'ojol ri B'arkos, ri uk'ojol' ri Sisra, ri e'uk'ojol ri Temaj, ⁵⁴ri e'uk'ojol ri Nesi'aj, ri uk'ojol ri Jatifa.

⁵⁵Ri ekik'ojol ri e'upataninel ri Salomon: ri e'uk'ojol ri Sotay, ri e'uk'ojol ri Has-Soferet, ri e'uk'ojol ri Peruda, ⁵⁶ri e'uk'ojol ri Ya'ala, ri e'uk'ojol' ri Darkon, ri e'uk'ojol ri Guiddel, ⁵⁷ri e'uk'ojol ri Sefati'as, ri e'uk'ojol ri Jatil, ri e'uk'ojol ri Pokeret-ha-Seb'ayim, ri e'uk'ojol ri Ami. ⁵⁸Konojel ri «xeya'om» e ri ekik'ojol ri e'upataninel ri Salomon: 392.

⁵⁹K'atek'uri', e'are wa' ri enik'aj chik xepe uloq pa ri Tel-Melaj, Tel-Jarsa, Kerub', Addan e Immer, ri e'are' man xekowin taj che uk'utik we ri e'ajupa kachoch ekija'lil ri e'ajisra'el; ⁶⁰ri e'uk'ojol ri Dela'i'as, ri e'uk'ojol ri Tob'i'as, ri e'uk'ojol ri Nekoda: e 652. ⁶¹E chkixo'l ri ekik'ojol ri echuchqajawib': ri e'uk'ojol ri Jab'ayi'as, ri e'uk'ojol ri Hakkos, ri e'uk'ojol ri B'arsil-lay -ri are' xk'uli' ruk' jun chkech ri e'umi'al ri B'arsil-lay ri ajgala'ad, e xkanaj kanoq ri ub'i' chrij. ⁶²Ri e'are' xkitzukuj pa taq ri kiwuj ri utikb'alil uloq ri ekija'al, k'atek'uri', man k'o ta xkiriqo; xa jek'uri' xe'esax kanoq che man echuchqajawib' taj rumal rech man ech'ajch'oj ta nak'uri', ⁶³k'atek'uri', ri q'atb'altzij ke'iq'il che utijik ri tyoxlaj taq wa chi k'ate' na jun chuchqajaw kuta chrech ri Ajawxel ruma'al ri Urim e ri Tummim we loq' on man loq' taj.

⁶⁴Konojel ri mulin ib' e 42.360 winaq, ⁶⁵e ruk' weri' man e'ejalam taj ri ekipataninel e ri ekimokom, che e 7.337. Xoquje' ek'o e lajujk'al (200) ekajb'ixonelab' chi achijab' chi

ixoaqib'. ⁶⁶Ek'o 736 kikej, e kab'lajujk'al job' (245) ri kimulas, ⁶⁷e juq'o' kawinaq job' (435) ekikameyo, e ri ekib'urix e 6.720.

⁶⁸Enik'aj chkech ri ekinimal ri e'ajupaja, aretaq chi' xe'opan pa ri Nim Rachoch ri Yahweh pa ri Jerusalem, kkijach nik'aj taq sipanik che xk'iy pa ri kanima', rech Nim Rachoch ri Dyos, arech kyak chi jumul chi pa ri uk'olb'al. ⁶⁹Jacha ri xekowinik, ri e'are' xkijach pa ri uq'inomal ri q'ijlanik 61.000 q'an pwaq drakmas, 5.000 saq pwaq minas e ok'al (100) taq atz'yaq kkoj ri echuchqajawib'.

⁷⁰Ri echuchqajawib', ri e'ajlevi e enik'aj chkech ri siwantinimit, xkijeqa'b'a' kib' pa ri Jerusalem; ri e'ajb'ixonelab', ri elaqb'anel uchi' taq ja, e ri «esipatalik», pa ri kitinimit. Konojel ri e'ajisra'el chik xejeqi' pa ri kitinimit.

Kb'an chi jumul ri q'ijlanik

³¹Aretaq chi' xopanik ri uwuq ik' –ri e'ajisra'el ek'o chi pa taq ri kitinimit– konojel ri siwantinimit ejacha ejun chi winaq junam xkimulij kib' pa ri Jerusalem. ²Ri Josu'e, uk'ojol ri Yosadak, kuk' ri erachalal ri echuchqajawib' e ri Sorob'ab'el, uk'ojol ri Se'alti'el, kuk' ri erachalal, kkichaple'j uyakik chi jumul ri tab'al toq'ob' rech ri Kidyos ri Isra'el, arech kkichi'j chila' ri jetaq holokostos jeri' jacha tz'ib'atalik pa ri Upixab' ri Mo'ises, achi rech ri Dyos. ³Xkikoj chi jumul ri ab'aj pa ri uk'olb'al –kne'b'a' kkixib'ij kib' chkech ri ewinaq erech ri nik'aj taq siwantinimit chik– e xkichi'j jetaq holokosto chech ri Yahweh, holokostos rech aq'ab'il e rech ri b'enaq'ij; ⁴xkok'owisaj ri nimaq'ij rech ri taq Tz'um Ja, jacha ri tz'ib'atalik, e xkichi'j jetaq holokostos chujunal taq q'ij jacha ri b'im; ⁵k'atek'uri', xkichi'j chi ri junalikalaj holokosto, e ri rech ri taq sab'ado, rech ri k'ak' ik' e ronojel ri nimaq'ij che tyoxrisam chrech ri Yahweh, xaq utz'aqat chi apanoq ri xk'iy pa kanima' xkichi'j chrech ri Yahweh. ⁶Chi pa ri nab'e q'ij rech ri uwuq ik', kkichapale'j uchi'xik ri jetaq holokosto chrech ri Yahweh, kne'b'a' maja' kojom ri utikb'alil uxe' ri tyoxlaj uk'olb'al ri Yahweh.

⁷K'atek'uri', xjach ri pwaq chkech ri e'ajpaq'al ab'aj e chkech ri e'ajajanel; e chkech ri e'ajsidon e ri e'ajtiro ktaq ub'ik chkech ri kiwa, ri kuk'ya e ri tu'min, arech, pa ri polow, kkitaq uloq pa ri Jafa utz'alam tak'ar rech ri Lib'ano, jacha xub'ij ri Siro rajawinel ri Persi'a.

⁸Aretaq chi' keb' junab' chik epetinaq chi uloq pa ri Nim Rachoch ri Dyos pa Jerusalem, pa ri ukab' ik', ri Sorob'ab'el uk'ojol ri Se'alti'el e ri Josu'e uk'ojol ri Yosadak, kuk' ri ekachalal ek'olik, ri echuchqajawib', ri e'ajlevi e konojel ri winaq che xetzalij uloq pa ri Jerusalem, chi pa ri kaxlan ulew uloq jawi' xek'am ub'ik, kkichaple'j ub'anik ri chak e xekikoj ri e'ajlevi che k'o chi juwinaq kijunab', arech e'are ketak'i' chuwach ri jetaq chak kb'an pa ri Nim Rachoch ri Yahweh.

⁹Ri Josu'e, ri e'uk'ojol e ri erachalal, ri Kadmi'el e ri e'uk'ojol, ri e'uk'ojol ri Hodavi'as, xa jun kanima' xkib'ano che kitaqik ri e'ajchakib' che tajin kkib'an ri chak pa ri Nim Rachoch ri Dyos.

¹⁰Aretaq chi' ri ajchakib' xkikoj ri uxe' utakb'alik ri tyoxlaj uk'olb'al ri Yahweh, ri echuchqajawib' kikojom katz'yaq b'anom ruk' k'ok' lino, kuk'am taq ruk'a' wakax, xoquje' ri e'ajlevi e'uk'ojol ri Asaf, kuk'am ri jetaq simb'alos, arech nim kkil wi ri Yahweh, jacha ri ub'im kanoq ri David, rajawinel ri Isra'el; ¹¹xkib'ixoj ri Yahweh e nim kil wi ri Are' e kemaltyoxin chrech: «Rumal che utz ri Are', rumal pa junalik ri uloq'oq'eb'al uk'ux chrech ri Isra'el». E konojel ri siwantinimit sib'alaj kewinik ruk' ki'kotemal e nim kkil wi ri Yahweh, rumal rech che ri Nim Rachoch ri Yahwe k'o chik ri utikb'alik uxe' uloq.

¹²Ek'i ri echuchqajawib', ek'i ri e'ajlevita e ek'i ri ekinimal ri e'ajupaja, eri'j taq winaq chik che xkilo ruk' kiwoq'och ri nab'e Nim Rachoch ri Dyos, ri e'are' sib'alaj ke'oq'ik aretaq chi' xokisax ri utikb'alil chuxe' uloq, k'atek'ut, enik'aj chik, ruk' ki'kotemal kraqaqej kichi'.
¹³E man k'o ta jun winaq kkowin che uch'ob'ik jachike raqo'j chi'aj rech ki'kotemal e ri rech oq'ej, rumal rech che ri siwantinimit sib'alaj kkiraqaqej kichi' e ri ujaninb'al weri' ktatajik sib'alaj naj uloq.

Ri e'ajsamari'a e ri Siro

⁴¹Aretaq chi' ri ekik'ulel ri e'ajjuda e ri e'ajb'enjamin xketa'maj che ri winaq ri xetzalij uloq pa ri jetaq ulew jawi' xek'am ub'ik, che tajin kkiyak chi jumul jun tyoxlaj uk'olb'al ri Yahweh, ri Udyos ri Isra'el, ²xeb'e' ruk' ri Sorob'ab'el, ruk' ri Josu'e e kuk' ri ekinimal ri e'ajupaja e ke'kib'ij chkech: «Ri uj kqaj junam uyakik kqab'an iwuk' ri ix, rumal rech che jacha ri ix, ri uj kqatzukuj ri Idyos e kqab'an ri jetaq tab'al toq'ob' chuwach chi pa taq ri ujunab' uloq ri Asarjaddon, rajawinel ri Asiri'a, ri xujk'amow uloq waral». ³Ri Sorob'ab'el, ri Josu'e e ri enik'aj ekinimal ri e'ajupaja chkech ri e'ajisra'el, xkib'ij chkech: «Man utz ta ri' che junam uyakik kqab'an uj e ri ix, jun Nim Rachoch Qadyos: Ri uj, rajawaxik che xuwi kqayako chrech ri Yahve ri Udyos ri Isra'el, jeri' jacha xub'ij chqech ri Siro, rajawinel ri Persi'a». ⁴K'atek'utri', ri siwantinimit ri', xe'okik che ukojik kik'u'x ri e'ajjuda, xkinim xib'rib' chkech arech man kkiyak ta chik ri ja; ⁵xkiya pwak chkech enik'aj winaq che kino'jinik, arech ketzelaj ri kichomanik; e jeri' utak'ab'axik xkib'an ri chak pa ronojel ri junab' xk'o'ji' ri Siro rajawinel ri Persi'a, chi k'ate' na pa ri rajawib'al ri Dari'o rajawinel ri Persi'a.

Ri e'ajsamari'a kaj kkitak'ab'a ri chak chuxe' ri kikowinem ri Jerjes e ri Artajerjes

⁶Chuxe' ri rajawib'al ri Jerjes, pa ri umajib'al ri rajawib'al, ri e'are' xkitz'ib'aj jun k'axalaj tzij pakiwi' ri e'ajjuda e pakiwi' ri e'ajjerusalem.

⁷Pa taq ri ujunab' ri Artajerjes, ri Mitridate, ri Tab'e'el e ri enik'aj chik erachi'l, xkitz'ib'aj jun k'ax wuj puwi' ri Jerusalem chrech ri Artajerjes, rajawinel ri Persi'a. Pa ri wuj ri', utz'ib'anik Arame'o xkojik e pa tzij Arame'o tz'ib'atalik wi. ⁸K'atek'uri', ri Rejum, are q'atb'altzij, e ri Simsay, are ajtz'ib', xkitz'ib'aj ri ajawinel Artajerjes, e pa ri wuj ri', kkik'ule'laj apanoq ri Jerusalem. ⁹Ri Rejum, ri q'atb'altzij, ri Simsay, ri ajtz'ib' e ri enik'aj taq kachi'l chik; ri eq'ataltzij, ri etaqo'ntzij, ri eq'atb'al taq tzij erech ri Persi'a; ri e'uwinag ri Uruk, ri B'ab'iloni'a e ri Susa -konojel ri e'are' e'ajelamita- ¹⁰e ri enik'aj taq siwantinimit chik che ri nim e utzalaj Asurb'anipal xe'utaq uloq pa taq ri utinimit ri Samari'a e ch'aqap chrech ri E'ufrates.

¹¹Are wa' ri wuj che xkitaq ub'ik chech ri are': «Chech ri ajawinel Artajerjes, ri e'apatanel, ri esiwantinimit ek'o Ch'aqap chech ri E'ufrates:

Kamik ri', ¹²rajawaxik che ri ajawinel kreta'maj, che ri e'ajjudi'o, ri xe'paqi' uloq chi pa taq ri ak'olb'al ri at e xepe uloq quk' ri uj e xe'opan pa ri Jerusalem, tajin kkiyak chi jumul we jun itzel e ch'u'jalal tinimit ri'; kkikoj kichuq'ab' che uyakik chi jumul ri taq tapya e xkojtaj kumal ri utikb'alil chuxe'. ¹³Kamik ri', chreta'maj b'a' ri ajawinel, che we kyak chi jumul we jun tinimit ri' e ri taq utapya, man k'o ta chi alka'bal ri' ktojik, man k'o ta chi kchuj ri' kya'ik e man k'o ta chi ktoj ri' ri q'axeb'alb'e, e pa ri uk'isb'al, we jun tinimit ri' kub'an k'ax ri' chkech ri e'ajawinel. ¹⁴K'atek'ut, ri uj che kqatij ri atz'am pa ri nim rachoch

ri ajawinel, man kqaj ta chqawach we jun k'ax kb'an chech ri ajawinel; rumal k'uwa' kqataq ub'ik ub'ixik we tzij ri' chrech ri ajawinel, ¹⁵arech knik'ox rij pa taq ri Kiwuj ri e'atat; pa taq we wuj ri', kariq na k'uri' e kawil na ri' che we jun tinimit ri' jun ch'u'jalaj tinimit e ajb'anal k'ax chkech ri e'ajawinel e chkech ri enik'aj taq tinimit chik, e pa ri tinimit ri', chi ojer uloq kichomam ri wa'lajem chkij ri jetaq q'atb'altzij. Rumal k'uwa' weri', xchup uwach we jun tinimit ri'. ¹⁶Ri uj kaqaya' ub'ixik chrech ri ajawinel, che we kyak chi jumul we tinimit ri' e ri utapya, ri at, man naj ta chi ri' kraj che man k'o ta chi ri jetaq awulew Ch'aqap chrech ri E'ufrates». ¹⁷Ri ajawinel kutzalijisaj uwach we wuj ri':

«ǀChrech ri Rejum, ri q'atb'altzij, chrech ri Simsay, ri ajtz'ib', e chkech ri enik'aj taq erachi'l chik ek'o pa ri Samari'a e ri ek'o Ch'aqap chrech ri E'ufrates, kinya apan jun rutzil kiwach!».

¹⁸Ri wuj che xitaq uloq chqech, xq'axexik pa ri qatzij e xsik'ix chnuwach. ¹⁹Xintaqanik, arech knik'oxik rij ri jastaq e xriqitajik, che we jun tinimit ri' wala'jinaq pakiwi' ri e'ajawinel chi ojer uloq e kumal ri e'are' ewa'lajinaq ri winaq e nimalaj k'ax b'antajinaq. ²⁰Che xek'o'ji' pa ri Jerusalem e'ajawinelab' che k'o sib'laj kichuq'ab', e ri kikowinem ulik'em rib' ronojel Ch'aqap chrech ri E'ufrates; xtojik ri alkab'al chkech, ktojik ri kchuj chkech e ri alkab'al q'axeb'al pa ri b'e. ²¹Chixtaqan b'a' arech ktak'ab'axik ri chak tajin kkib'an we achijab' ri': ri jun tinimit ri', man kyak ta chi jumul chi k'ate' kintaqan ri in chrech. ²²Qas chixok il chrech weri', wene' kk'iy ri k'ax chkij ri e'ajawinelab'».

²³Ri uwuj ri ajawinel Artajerjes, xsik'ix chuwach ri Rejum ri q'atb'altzij, chuwach ri Simsay, ri ajtz'ib', e chkiwach ri enik'aj taq ekachi'l chik, chi aninaq keb'e ub'ik pa ri Jerusalem kuk' ri e'ajjudi'o, e xe'kitak'ab'a' ri chak tajin kkib'an ri e'are', ruk' ri uchuq'ab' ri ch'ich' rech ch'o'j.

Ri uyakik chi jumul ri Nim Rachoch ri Dyos

²⁴Xa jek'uri', xtak'ab'axik uyakik ri Nim Rachoch ri Dyos pa ri Jerusalem: xtak'i' ri chak chi k'ate' na pa ri ukab' junab' che kajawinik chik ri Dari'o, rajawinel ri Persi'a.

⁵¹Ri Age'o e ri Sakari'as, eq'axel utzij ri Dyos, ri Age'o uk'ojol ri Iddo, xkimajij uq'axexik ri utzij ri Dyos chkech ri e'ajjudi'o ek'o pa ri Juda e pa ri Jerusalem, pa ri ub'i' ri Udyos ri Isra'el che k'o kuk' ri e'are'. ²K'atek'uri', ruk' weri', ri Sorob'ab'el, uk'ojol ri Se'alti'el, e ri Josu'e, uk'ojol ri Yosadak, xuchap ukowil kanima' e xkichaple'j uyakik chi jumul ri Nim rachoch ri Dyos pa ri Jerusalem: Ri eq'axel utzij ri Dyos ek'o kuk' ri e'are'. ³Pa taq we q'ij ri', ri Tattenay, jun ajq'atb'altzij ch'aqap chrech ri E'ufrates, ri Setar-B'osnay e ri ekachi'l kepe uloq kuk' ri e'are' e kkik'ot kichi': «ǀJachin xya'ow alaj chiwech che kiyak chi jumul we Nim Rachoch ri Dyos ri' e che kiyak ri jetaq utapya? ⁴ǀJas ri kib'i' ri achijab' che tajin kkiyak we ja ri'?».

⁵K'atek'ut, ri uwoq'och ri Dyos tajin kka'y pakiwi' ri enim taq ekiwinaq ri e'ajjudi'o; man xtak'ab'ax ta ri chak che reb'exik kopanik ri jun wuj ruk' ri Dari'o e che ktzalix uloq uwach we wuj.

⁶Ri wuj xkitaq ub'ik ri Tattenay, q'atb'altzij Ch'aqap chrech ri E'ufrates, ri Setar-B'osnay e ri ekachi'l, ri eq'atb'al taq tzij Ch'aqap chrech ri E'ufrates, xkitaq ub'ik chrech ri ajawinel Dari'o. ⁷Jewa' kub'ij ri jun wuj xkitaq ub'ik:

«ǀChrech ri ajawinel Dari'o, kqataq ub'ik jun nimalaj utzil! ⁸Rajawaxik kreta'amaj ri ajawinel, che ri uj xujb'e pa ri tinimit Juda, pa ri Nim Rachoch ri Nimalaj Dyos: tajin kyak chi jumul ruk' nima'q taq ab'aj e tajin kch'uquwi' ri tapya ruk' tz'alam; utzalaj ub'anik tajin kb'anik e tajin kb'in ri kiq'ab' chrech ri chak. ⁹Xqak'ot kichi' ri enim taq winaq, e xqab'ij

chkech: “¿Jachin xya'ow alaj chiwech che tajin kiyak chi jumul we Nim Ja ri' e che kisuk'umaj we tyoxlaj k'olb'al ri'?” ¹⁰Xoquje', xqata' chkech ri kib'i' arech kqab'ij apan chaweche; xa jek'uri' kqatz'ib'aj apan chaweche ri kib'i' ri achijab' che ek'amalb'e chkech we winaq ri'.

¹¹Ri e'are' jewa' xkib'ij chqech ri': “Ri uj, e'ujupataninel ri Dyos rajaw ri kaj e ri uwachulew; tajin kqayak chi jumul jun Nim Ja che chi ojer kanoq e k'i taq junab' xchaki'k, e che jun nimalaj rajawinel ri Isra'el xyakowik e xk'isowik. ¹²K'atek'ut, ri eqatat xkiyak ri uq'aq'al royowal ri Dyos rajaw kaj, e ri Are' xe'ujach pa ri uq'ab' ri Nab'ukodonosor ri jun ajkalde'a, rajawinel ri B'ab'iloni'a, k'atek'uri' xuk'is tzij puwi' we Nim Ja ri' e xe'uk'am ub'ik ri ewinaq chi pa ri B'ab'iloni'a. ¹³K'atek'uri', pa ri nab'e junab' rech ri Siro, rajawinel ri B'ab'iloni'a, ri ajawinel Siro, xuya' alaj kyak chi jumul we Nim Rachoch ri Dyos ri'; ¹⁴xoquje', ri q'an pwaq taq chukub'al e ri saq pwaq rech ri Nim Rachoch ri Dyos, ri xuk'am ub'ik ri Nab'ukodonosor chi pa ri tyoxlaj k'olb'al rech ri Jerusalem e xuk'am ub'ik pa B'ab'iloni'a, ri ajawinel Siro xtaqanik arech kesax uloq weri' pa ri tyoxlaj uk'olb'al ri B'ab'iloni'a arech kjachik chrech jun winaq ub'i' Sesb'asar, che jun chkech ri q'ataltzij ukojom; ¹⁵e xub'ij chrech: “Chak'ama' ub'ik we chukb'al ri' pa ri tyoxlaj uk'olb'al ri Jerusalem e chyakoq jumul chik ri Nim Rachoch ri Dyos chi pa ri uk'olb'al ojer kanoq”; ¹⁶ri Sesb'assar ri', xpetik e xukoj ri utikb'alil uxe' ri Nim rachoch ri Dyos pa ri Jerusalem; e chi pa we q'ij uloq ri', tajin uyakik, e maja' kk'is ub'anik.

¹⁷;Kamik k'ut ri', we kraj ri ajawinel, chtzukux b'a' pa ri uq'inomal ri ajawinel pa ri B'ab'iloni'a, we qastzij xuya alaj ri ajawinel Siro arech kyak chi jumul ri Nim Rachoch ri Dyos pa ri Jerusalem. E chtaq b'a uloq chqech ri xuchomaj ri ajawinel puwi' weri'!».

⁶K'atek'uri', ri ajawinel Dari'o, xtaqanik arech ktzukuxik pa ri k'olb'al jawi' k'olom wi ri jetaq wuj k'olik pa ri B'ab'iloni'a, ²e xriqitajik pa ri Ekb'atana, ri kowlaj k'olb'al, che k'o pa ri kitinimit ri e'ajmedos, jun wuj che jewa' kub'ij ri':

«Na'tb'al.

³Pa ri nab'e junab' rech ri ajawinel Siro; ri Siro xtaqan chrech weri': Ri Nim Rachoch ri Dyos pa ri Jerusalem.

Kyak chi na jumul ri Nim rachoch ri Dyos jawi' kchi'x wi ri jetaq tab'al toq'ob' e chokisaxoq b'a ri tikb'alil uxe'. Ri raqan ajsik, oxk'al (60) xk'ab' ri', ri uwach oxk'al (60) xk'ab'. ⁴Kokisax ri' oxib' ch'olaj ab'aj e jun cholaj tz'alam. Ri pwaq rajawaxik, kuya ri' ri rachoch ri ajawinel. ⁵Xoquje', ri q'an pwaq e saq pwaq taq chukub'al rech ri Nim Rachoch ri Dyos, ri xuk'am uloq ri Nab'ukodonosor chi pa ri tyoxlaj uk'olb'al ri Jerusalem e xuk'am ub'ik pa ri B'ab'iloni'a, ktzalexik wa' weri', arech ronojel kokisax chi jumul pa ri uk'olb'al, pa ri tyoxlaj uk'olb'al ri Jerusalem e kokisax chi jumul weri' pa ri Nim Rachoch ri Dyos».

⁶«Xa jek'uri', kamik ri', ri at Tattenay, che at jun q'atb'altzij Ch'aqap chrech ri E'ufrates, ri at Setar-B'osnay e ri ix che ix kachi'l ri e'are', ri ix nim taq winaq ix k'o Ch'aqap chech E'ufrates, chiya'a' kan we k'olb'al ri'; ⁷chiya' alaj chrech ri q'atb'altzij rech ri Juda e chkech ri enim taq winaq ekech ri e'ajjudi'o, arech kkiyak we Nim Rachoch ri Dyos ri' pa ri uk'olb'al. ⁸Are wa' ri kintaqanik kib'ano kuk' ri enim taq winaq kech ri e'ajjudi'o, arech kyakik ri Nim Rachoch ri Dyos: ri pwaq rech ri ajawinel –ri alkab'al rech ri Ch'aqap chrech ri E'ufrates– tz'aqat utojik ri' ri pwaq chkech ri winaq ri', e man k'o ta ksach utojik ri' chkech. ⁹Ri rajawaxik chkech rech ri jetaq holokosto kb'an chuwach ri Dyos rajaw kaj: e'alaj taq ama' wakax, e'ama' taq chij e e'alaj taq chij, xoquje' ri triko, ri atz'am, ri amaja' e ri tumi'n, kya ri chkech ronojel taq q'ij, jacha ri kkib'ij ri echuchqajawib' rech ri Jerusalem, ¹⁰arech kchi'x chech ri Dyos rajaw kaj, ri jetaq tab'al toq'ob' che je'likalaj ruxlab' chuwach

ri Dyos, xoquje' chb'an b'a' ri ch'ab'al puwi' ri uk'aslemal ri ajawinel e pakiwi' ri e'uk'ojol. ¹¹Xoquje' kintaqan chrech weri': konojel ri man keniman ta chrech we jun taqanik ri', kesax nan ri' jun che' cho ri rachoch, kxim na ri' chuwach we che' ri' e kjit'asaxik ri' chuwach; k'atek'uri', ri rachoch kwilix ub'ik ri', rumal we jun umak ri'. ¹²E ri Dyos che ukojom chila' ri uk'olb'al ub'i', chuxaq'alb'ej b'a' ronojel ajawinel on winaq che kq'ax puwi' weri' e we kuk'is tzij puwi' ri Nim Rachoch ri Dyos k'o pa ri Jerusalem. In ri in Dari'o, xintaqan chrech weri'. Qas b'a' chb'anoq jacha weri'».

¹³K'atek'uri', ri Tattenay, q'atb'altzij Ch'aaqap chrech ri E'ufrates, ri Setar-B'osnay e ekachi'l qas jeri' ub'anik xkib'an ri xtaqan ri ajawinel Dari'o chrech. ¹⁴Xa jek'uri', ri enim taq winaq kech ri e'ajjudi'o, utz uyakik chi jumul xkib'ano, jeri' jacha xuya ub'ixik ri Age'o q'axel utzij ri Dyos e ri xub'ij ri Sakari'as uk'ojol ri Iddo. Xkik'is uyakik ri ja jeri' jacha xtaqan ri Kidyos ri Isra'el e jacha xtaqan ri Siro e ri Dari'o. ¹⁵Xk'is uyakik we Nim Ja, pa juwinaq oxib' q'ij chrech ri ik' Adar, pa ri uwaq junab' che tajin kajawinik ri ajawinel Dari'o. ¹⁶Ri e'ajisra'el -ri echuchqajawib', ri e'ajlevi e ri enik'aj chik che xetzalij uloq jawi' ri xek'am ub'ik- pa ki'kotemal kkib'an ri q'ijlanik rech ri k'ak' Nim Rachoch ri Dyos; ¹⁷xkichi'j pa q'ijlanik ri' che rech ri k'ak' Nim Rachoch ri Dyos, ok'al (100) ama' taq wakax, lajuj'k'al (200) ama' taq chij, juq'o' (400) alaj taq chij, e ri tab'al toq'ob' sachb'al kimak konojel ri Isra'el, kab'lajuj ama' taq k'isik', jacha ri kijuq'at ri Isra'el. ¹⁸K'atek'uri', xekiwok ri echuchqajawib' jacha ri kib'antajik pa ja k'olb'al e ri e'ajlevita jacha kib'antajik chrech ri patan pa ri Nim Rachoch ri Dyos, pa ri Jerusalem, jacha ri tz'ib'atalik pa ri uwuj ri Mo'ises.

Ri Pasku'a pa ri 515

¹⁹Ri winaq che xetzalij uloq chi pa ri jun kaxlan ulew uloq, xkok'owisaj ri Pasku'a pa ri kajlajuj q'ij (14) chrech ri nab'e ik', ²⁰xane rumal rech che ri e'ajlevi junam uch'ajch'ob'exik kib' xkib'ano konojel: konojel ech'ajch'oj taq winaq chik; kkisuk'umaj ri Pasku'a rech utoq'ob'isaxik kiwach ri xetzalij uloq, rech utoq'ob'isaxik kiwach ri ekachalal ri echuchqajawib', e xoquje' rech utoq'ob'isaxik kiwach chb'il kib' e'are'. ²¹Ri e'ajisra'el xkitij ri Pasku'a, ri xetzalij uloq chi pa ri jun kaxlan ulew, xoquje' konojel ri jachintaq xkich'ajch'ob'ej kib' chrech ri kitz'ilal ri jetaq tinimit chik, xekiterne'b'ej ri e'are' che utzukuxik ri Yahweh, ri Udyos ri Isra'el. ²²Kkok'owisaj ruk' ki'kotemal wuqub' q'ij ri nimaq'ij rech ri taq kaxlanwa che ma k'o ta uch'amilal, rumal rech che ri Yahweh xe'unojisaj chrech ki'kotemal, xane xuk'ex ri ranima' ri rajawinel ri Asiri'a, arech xkikowirisaj ri kiq'ab' pa ri chak tajin kb'an pa ri Nim Rachoch ri Dyos, ri Udyos ri Isra'el.

Ri uchak upatan ri Esdras

⁷Chuwach chi aq'anoq we xk'ulmatajik ri', chuxe' ri rajawib'al ri Artajerjes rajawinel ri Persi'a, uk'ojol ri Sera'i'as, uk'ojol ri Asari'as, uk'ojol ri Jilki'as, ²uk'ojol ri Sal-lum, uk'ojol ri Sadok, uk'ojol ri Ajitub, ³uk'ojol ri Amari'as, uk'ojol ri Asari'as, uk'ojol ri Merayot, ⁴uk'ojol ri Seraji'as, uk'ojol ri Ussi, uk'ojol ri B'ukki, ⁵uk'ojol ri Ab'isu'a, uk'ojol ri Pinjas, uk'ojol ri Ele'asar, uk'ojol ri nim chuchqajawib' A'aron, ⁶we jun achi Esdras ri', xpaqi' uloq chi pa ri B'ab'iloni'a uloq. Ri are' jun ajtz'ib' che qas reta'm ri Upixab' ri Mo'ises, che are ri Yahweh xya'owik chrech ri Isra'el. Rumal rech che ri uq'ab' ri Yahweh, ri Udyos k'o puwi' ri are', ri ajawinel xuya' chrech ri are' ronojel ri kuta'o. ⁷Enik'aj chkech ri e'ajisra'el, chkech ri echuchqajawib', chkech ri e'ajlevi, chkech ri e'ajb'ix, chkech ri elaq'ab'anel uchi' taq ja e ri «eya'om», kapaqi' pa ri Jerusalem pa ri uwuj junab' che kajawinik chik ri Artajerjes.

⁸Kopanik pa ri Jerusalem pa ri uro' ik': pa ri uwuq junab' che kajawinik chik ri ajawinel. ⁹Ri are' xuch'ik ri nab'e q'ij rech ri nab'e ik', arech kel uloq pa ri B'ab'iloni'a, e pa ri nab'e q'ij che rech ri uro' ik' kopanik pa ri Jerusalem. ;Ri utzalaj uq'ab' ri Udyos k'o ruk' ri are'!
¹⁰Rumal rech che ri Esdras xukoj ri ranima' che unik'oxik ri Upixab' ri Yahweh, arech kuk'aslemaj e arech kuk'ut chkiwach ri Isra'el, ronojel ri jetaq pixab' e ri jetaq utzij.

Ri uwuj ri Artajerjes

¹¹Are wa' ri wuj che ri ajawinel Artajerjes kujach chrech ri Esdras, ri ajtz'ib'-chuchqajaw, che nimalaj unoj' chrech ri utzij ri utaqanik ri Yahweh e chrech ri jetaq upixab' puwi' ri Isra'el.

¹²«Ri Artajerjes, kajawinel ri e'ajawinel, chrech ri chuchqajaw Esdras, ajtz'ib' chrech ri Upixab' ri Dyos rajaw ri kaj, jun nimalaj rutzil uwach kinya apanoq.

¹³Kamik ri', ri in kintaqan chrech weri': Jachin jun winaq che k'o pa ri wajawib'al che uwinaq ri siwantinimit Isra'el, chi chuchqajaw on levita, jachin kraj ktzalij pa ri Jerusalem, kuya'o kb'e ub'ik awuk', ¹⁴rumal rech che ri at, xatkitaq uloq, ri ajawinel e ri ewuqub' e'ajpixb'anel, arech ke'asolij ri Juda e ri Jerusalem la tajin kkib'an ri Upixab' ri Adyos, che k'o pa ri aq'ab' ri at, ¹⁵e arech kak'am ub'ik ri saq pwaq e ri q'an pwaq chrech ri ajawinel e ri e'ajpixb'anel, ri xk'iy pa kanima' xkichi'j chrech ri Udyos ri Isra'el, che k'o ri uk'olb'al pa ri Jerusalem, ¹⁶e xoquje' ronojel ri saq pwaq e ri q'an pwaq che xamol pa ronojel ri jetaq utinimit ri B'ab'iloni'a, rachi'l ri jetaq sipanik che xk'iy pa kanima' ri siwantinimit e ri chuchqajaw xkiya' chrech ri Nim Rachoch ri Dyos k'o pa ri Jerusalem. ¹⁷Ruk' we pwaq ri' chaloq'o' ama' taq chij, e'alaj taq chij, e ruk' weri' kaloq'o' ronojel ri rajawaxik kchi'xik e ri ja' kb'e ruk' weri' e kachi'j cho ri ab'aj tab'al toq'ob' rech Ri Nim Rachoch ri Idyos k'o pa ri Jerusalem; ¹⁸k'atek'uri', ri saq pwaq e ri q'an pwaq che kto'taj kanoq, ix ri' kixliwik', ri at e ri e'awalal jawi' rajawaxik kokisax wi, jacha ri kraj ri Idyos. ¹⁹Ri jetaq chukub'al che kpatanajik pa ri Nim Rachoch ri Adyos che kjach chawech, chaya' weri' chuwach ri Adyos pa ri Jerusalem. ²⁰We k'o na jun jas uwach che rajawaxik na pa ri Nim Rachoch ri Adyos, e che rajawaxik katzkuj na ri at, kak'am ukoq ri' weri' chi pa ri uq'inomal ri ajawinel. ²¹Chi in, ri ajawinel Artajerjes, kintaqan chrech weri' chkech konojel ri e'ajk'olol pwaq Ch'aqap chrech ri E'ufrates: "Ronojel ri kuta' ri chuchqajawib' Esdras chiwech, ajtz'ib' chech ri Upixab' ri rajaw ri kaj, qas kiya chrech ri are', ²²chi kiya ri' chrech ok'al (100) talentos saq pwaq, ok'al pajb'al triko, ok'al pajb'al amaja', ok'al pajb'al tumi'n; ri atz'am, kiya ri' chrech ri rajawaxik chrech. ²³Ronojel ri ktaqan ri Dyos chrech ri rajaw ri kaj, rajawaxik qastzij kb'anik arech nimalaj utzil chrech ri Nim Rachoch ri Dyos, rajaw ri kaj, arech ri uq'aq'al royowal man kqaj ta puwi' ri rajawib'al ri ajawinel e pakiwi' ri e'uk'ojol. ²⁴Xoquje', kqab'ij apan chiwech che man loq' taj kitoq'ij ri alkab'al, ri pwaq, on ri alkab'al rech utojik ri q'axeb'al pa ri b'e chkech ri echuchqajawib', ri e'ajlevi, ri e'ajb'ixonel, ri e'ajlaq'b'anel uchi' taq ja, ri «eya'om», chkech konojel ri epataninel pa ri Rachoch ri Dyos".

²⁵E k'u ri at Esdras, jacha ri uno'jib'al ri Adyos che k'o pa ri aq'ab' ri at, che'akojo' b'a' e'ajtz'ib'ab' e eq'atb'altzij arech qas suk' q'atb'altzij kkib'an chkech ri siwantinimit ek'o Ch'aqap chech ri E'ufrates, chkech konojel ri keta'm ri Upixab' ri Adyos. E jachintaq man kkich'ob' taj, rajawaxik kik'ut chkiwach. ²⁶E konojel ri man kkib'an ta ri Upixab' ri Adyos e ri Upixab' ri ajawinel-, chb'an b'a' pakiwi' jun suk'alaj q'atojtzij: kekamisaxik on ke'esax ub'i pa ri tinimit, kkitoj jun pwaq on ketz'apixik pache'».

**Ri ub'inem ri Esdras chi pa ri B'ab'iloni'a
ub'ik e kopan pa ri Palestina**

²⁷Tewchitalik ri Yahweh, ri Kidyos ri eqatat, che jewa' xub'an cheh usilob'axik ri ranima' ri ajawinel arech nim kil wi ri Nim Rachoch ri Yahweh pa ri Jerusalem, ²⁸e xub'ano arech kin riq utzil ri in chuwach ri ajawinel, chkiwach ri e'ajpixb'anel rech e chkiwach konojel ri nim kib'antajik. Ri in, xk'oji' nuchuq'ab', rumal rech che k'o ri uq'ab' ri Yahweh Nudyos wuk' ri in, e xe'inmulij ri ekinimal ri Isra'el, arech keb'e ub'ik wuk'.

⁸E'are wa' ri winaq ri', ekachi'l ri utikb'alil kija'al, ri ek'amb'alb'e' pa ja k'olb'al che xepaqi'i wuk' ri in pa ri B'ab'iloni'a, chi aretaq chi' kajawinik ri ajawinel Artajerjes.

²Chkixo'l ri e'uk'ojol ri Pinjas: are ri Guersom; chkixo'l ri e'uk'ojol ri Itamar: ri Dani'el; chkixo'l ri e'uk'ojol ri David: ri Jattus, ³uk'ojol ri Sekani'as; chkixo'l ri e'uk'ojol ri Faros: ri Sekari'as, ri ruk' are' che xtz'ib'aj kib'i' wuqk'al lajuy (150) achijab'; ⁴chkixo'l ri e'uk'ojol ri Pajat-Mo'ab': ri Elyehonay, uk'ojol ri Seraji'as e ruk' ri are' ek'o lajujka'l (200) achijab'; ⁵chkixo'l ri e'uk'ojol ri Sattu: ri Sekani'as, uk'ojol ri Yejasi'el, e ruk' ri are' ek'o jo'lajujk'al (300) achijab'; ⁶chkixo'l ri e'uk'ojol ri Adin: ri Eb'ed, uk'ojol ri Jonatan e ruk' ri are' ek'o kawinaq lajuy (50) achijab'; ⁷chkixo'l ri e'uk'ojol ri Elam: ri Isa'i'as, uk'ojol ri Atali'as, e ruk' ri are' ek'o oxk'al lajuy (70) achijab'; ⁸chkixo'l ri e'uk'ojol ri Sefati'as: ri Seb'adi'as, uk'ojol ri Migu'el, e ruk' ri are' ek'o jumuch' (80) achijab'; ⁹chkixo'l ri e'uk'ojol ri Jo'ab': ri Ab'adi'as, uk'ojol ri Yeji'el, e ruk' ri are' ek'o lajujka'l wajxaqlajuy (218) achijab'; ¹⁰chkixo'l ri e'uk'ojol ri B'arni: ri Selomit, uk'ojol ri Yosifi'as, e ruk' ri are' ek'o wajxaqk'al achijab' (160); ¹¹chkixo'l ri e'uk'ojol ri B'eb'ay: ri Sakari'as, uk'ojol ri B'eb'ay, e ruk' are' ek'o juwinal wajxaqib' achijab'; ¹²chkixo'l ri e'uk'ojol ri Asgad: ri Yojanan, uk'ojol ri Hakkatan, e ruk' ri are' ek'o ok'al lajuy (110) achijab'; ¹³chkixo'l ri e'uk'ojol ri Adonikam: ri ek'isb'al, ri kib'i ri alab'om are weri': ri Elifelet, ri Ye'i'el e ri Sema'i'as, e kuk' ri e'are' ek'o oxk'al (60) achijab'; ¹⁴e chkixo'l ri e'uk'ojol ri B'igb'ay: ri Utay, uk'ojol ri Sab'ud, e ruk' ri are' ek'o oxk'al lajuy (70) achijab'.

¹⁵Ri in xe'inmulij ri e'are' chunaqaj ri nimaja' che kb'elb'etik ub'ik pa ri Ahava. Chila' xujkanaj kanoq oxib' q'ij. Xinwilo ek'o winaq che xaq ewinaq e enik'aj chik echuchqajawib', k'atek'uri', man k'o ta jun ajlevita k'olik*Z. ¹⁶Xa jek'uri', xe'insik'ij ri Eli'eser, ri Ari'el, ri Sema'i'as, ri Elnatan, ri Yarib', ri Elnatan, ri Natan, ri Sekari'as e ri Mesul-lam, ri e'are' e'achijab' che keno'jinik, ¹⁷e xe'intaq ub'ik ruk' ri Iddo, k'amalb'e pa tinimit rech Kasifi'as; xinkoj pakichi' we tzij ri' che rajawaxik kkib'ij chrech ri Iddo e chkech ri erachalal, che ejeqel pa ri tinimit Kasifi'as: arech kkiya uloq chqech ejujun taq e'upataninel ri Nim Rachoch ri Qadyos. ¹⁸K'atek'uri', rumal ri utzalaj uq'ab' ri Qadyos che k'o paqawi' ri uj, xkiya' uloq chqech, jun achi che sib'alaj kno'jinik, jun chkech ri e'uk'ojol ri Majli, uk'ojol ri Levi, uk'ojol ri Isra'el: are ri Sereb'i'as, erachi'l uloq ri e'uk'ojol e ri erachalal: ewajxaqlajuy achijab'; ¹⁹xoquje' xtaq uloq ri Hasab'i'as, rachi'l uloq ri rachalal Isa'i'as, jun chkech ri e'uk'ojol ri Merari, ekachil ri ekik'ojol: ejuwinaq (20) achijab'. ²⁰E chkixo'l ri «eya'om» ri xe'uya ri David e xekiya ri ekinimal arech kekipatanij ri e'ajlevi: elajujk'al juwinaq «eya'om». Konojel xtz'ib'ax kib'i'.

²¹Chila', chuchi' ri nimaja' Ahaya, xinya ub'ixik arech kujmewajik, arech kqamoch'och'ej qib' chuwach ri Qadyos e arech kqata' chech kuya chqech jun utzalaj qab'inem, chqech uj e chkech ri winaq che ek'o quk' e chrech ri qameb'il. ²²Rumal rech che ri in kink'ixik kinta' chrech ri ajawinel arech kuya' chqech enik'aj achijab' erech ch'o'j e achijab' kikejb'em ri kej arech kkilaq'ab'ej ri qab'e chkiwach ri k'ulel; xane uj ne', xqaya ub'ixik chrech ri ajawinel: «Ri uq'ab' ri Qadyos k'olik e rech utzil k'o pakiwi' konojel ri jachintaq kkitzujuk

ri Are'; ri uchuhq'ab' e ri uq'aq' royowal k'o pakiwi' konojel ri jachintaq kkiya' kan ri Are'». ²³Xa jek'uri', xujmewajik, kqasik'ij ri Qadyos rumal taq we qarajawaxik ri', e ri Are' xuta ri qatzij.

²⁴Xe'incha' ekab'lajuj kinimal ri echuchqajawib', xoquje' xe'incha' ri Sereb'i'as e ri Jasab'i'as e kuk' ri e'are' xe'incha' elajuj chkech ri ekachalal. ²⁵Xinpaj ri saq pwaq, ri q'an pwaq e ri jetaq chukb'al chkiwach; che are wa' ri sipanik xuya' ri ajawinel, ri e'ajpixb'anel chrech are'; ri xkiya' ek'amal taq b'e, e konojel ri e'ajisra'el ek'o chila'; are wa' ri kik'olom kanoq chrech ri Rachoch ri Qadyos. ²⁶Xinpaj chkiwach e xinjach pa kiq'ab' juq'o' kab'lajujk'al lajuj (650) saq pwaq talentos, ok'al saq pwaq taq chukub'al, che chjujunal kupaj keb' talentos, ok'al talentos q'an pwaq, ²⁷juwinaq q'an pwaq pajb'al amaja' che kaq'o' lajujk'al darikos e keb' je'likalaj taq q'eb'al b'anom ruk' utzalaj kob're, ejelik jacha ri q'an pwaq. ²⁸K'atek'uri', xinb'ij chkech: «Ri ix, ix tyoxrisam ix rech ri Yahweh; etyox we jetaq chukub'al ri'; we saq pwaq e we q'an pwaq ri' jun sipanik xk'iy pa ri ranima' ri Yahweh, ri Are' che Kidyos ri e'itat. ²⁹Chi'lawchij b'a' e chik'olo' b'a chi k'ate' na kipaj ix chkiwach ri ekinimal ri echuchqajawib' e ri e'ajelevita e chkiwach ri ek'amalb'e pa ja k'olb'al erech ri Isra'el, pa ri Jerusalem, pa ri uk'olb'al ri Nim Rachoch ri Yahweh». ³⁰Ri echuchqajawib' e ri e'ajlevi xkik'am ub'ik ri saq pwaq, ri q'an pwaq e ronojel ri jastaq xpajik arech kk'am ub'ik pa ri Jerusalem, pa ri Nim Rachoch ri Qadyos.

³¹Pa ri kab'lajuj q'ij rech ri nab'e ik', xujb'e ub'ik, xqaya' kan ri nimaja' Ahava, arech kujb'e pa ri Jerusalem: ri uq'ab' ri Qadyos k'o kuk' ri uj, e pa ri qab'e xuto' qawach chkiwach ri ek'ulel e chkiwach ri elaq'omab'. ³²Xujopan pa ri Jerusalem e xujkanaj kan oxib' q'ij chila' rumal rech che ujkosinaq. ³³Pa ri ukaj q'ij, ri saq pwaq, ri q'an pwaq e ri jetaq chukub'al, xpajik pa ri Nim Rachoch ri Qadyos e xjach pa ri uq'ab' ri chuchqajaw Meremot, uk'ojol ri Uri'as, ruk' ri are' k'o ri Ele'asar, uk'ojol ri Pinjas; ek'o kuk' ri e'are' ri ajlevita Yosab'ad, uk'ojol ri Josu'e, e ri ajlevita No'adi'as, uk'ojol ri B'innuy. ³⁴Ronojel xejalaxik e xpajik, e xtz'ib'axik joropa' xupajo ronojel.

Pa we taq q'ij ri', ³⁵ri winaq che ketzalij uloq chi pa ri jun kaxlan ulew jawi' xek'am ub'ik, kkichi'j jetaq holokosto chrech ri Udyos ri Isra'el: ekab'lajuj ama' taq wakax pakiwi' konojel ri Isra'el, ejumuch' waqlajuj ama' chij, e'oxk'al wuqlajuj alaj taq chij, ekab'lajuj ama' taq k'isik rech sachb'al makaj: ronojel weri' kya chrech ri Yahweh pa ri holokosto.

³⁶Kajach ri jetaq uwuj ri ajawinel chkech ri e'uq'atb'altzij ri ajawinel e chkech ri eq'atb'al taq tzij ek'o Ch'aqap chrech ri E'ufrates, k'atek'uri' utz xkib'an chkech ri siwantinimit e chrech ri Nim Rachoch ri Dyos.

Xe'kiya' kan ri kixoqilal che ekaxlan taq ixoqib' e ri ekalk'uwa'l che xekoji' kuk' e'are'

⁹¹Chuwach chi aq'anoq weri', xepe uloq wuk' ri enim taq winaq chik e kkib'ij chwech: «Ri siwantinimit Isra'el, ri echuchqajawib' e ri e'ajlevi, man kitasom ta kib' chkech ri esiwantinimit ek'o pa ri amaq', ri e'are' che ek'o pa ri ketzalal -ri e'ajkana'an, ehitita, ri eperissita, ri ejob'use'o, ri e'ajammon, ri e'ajmo'ab', ri e'ajegipto e ri e'amorita!- ²jxane xkik'am kixoqilal e'are' e kixoqilal ri ekik'ojol chkixo'l ri ekimi'al ri winaq ri': ri tyoxlaj ija'al xkixol kib' kuk' ri esiwantinimit erech ri amaq': ri ekinimal e ri eq'atb'altzij, e'are enab'e che ub'anik weri'!». ³Ruk' we tzij xinto ri', xinrach'qij ri watz'yaq e ri nuq'u'b'al, xinmich' ri nuwi' e ri wisamachi' e xaq b'is chik in k'olik, xint'uyi'k. ⁴Konojel, kkina' kib' chuwach ri utzij ri Udyos ri Isra'el, xkimulij kib' wuk' in, rumal rech che man k'o ta kkina' chi kib' ri winaq che xetzalij uloq. Ri in, int'uyulik xinkanaj kanoq, chi k'ate' xb'an ri

sipanik rech b'enaq'ij. ⁵Aretaq chi' xb'an ri sipanik rech b'enaq'ij, xinw'alajik uloq che ri t'uyulem; e ruk' rach'qinaq ri watz'yaq e ri nuq'u'b'al, xinxuki'k, xinlik' ri nuq'ab' chuwach ri Yahweh, ri Nudyos, ⁶e xinb'ij:

«Nudyos, ri in sib'alaj kink'ixik e kinkyaqarik chawach ri at Nudyos. Rumal rech che ri qetzalal xq'ax uwi' xqab'ano, e ri qamak xopan chikaj. ⁷Chi pa kiq'ijil ri eqatat chi k'ate' pa taq we q'ij kamik ri', ri uj qaztukum ri qamak; rumal ri jetaq qetzalal, xujjachtajik, ri uj, ri eqajawinel e ri eqachuchqajawib', pa kiq'ab' ri ekajawinel enik'aj taq amaq' chik, chuxe' ri ch'ich' rech ch'o'j, xujk'am ub'ik pa nik'aj taq kaxlan ulew, xujjach chuwach ri elaq', chuwach ri k'ixb'al, jacha na pa we q'ij kamik ri'. ⁸K'atek'ut, xa ruk' jub'iq', kamik ri', ri Yahweh ri Qadyos xuya' chqech ri nimalaj sipanik, che xe'uto' kanoq enik'aj taq winaq e xuto' qawach arech kujkanaj kanoq pa ri tyoxlaj uk'olb'al: Ruk' weri', ri Qadyos xusaqarisaj ri uka'yb'al ri qawoq'och e xuya' ri utzil chqech pa ri k'ax qariqom. ⁹Rumal rech, che ri uj, uj rech k'ax chi ojer kanoq; k'atek'ut, pa ri k'ax chak uj k'o wi, ri Qadyos man xujuya' ta kanoq: are Are' xb'anowik che xkitoq'ob'isaj qawach ri ekajawinel ri Persi'a, aretaq chi' xkiya qachuq'ab' arech kqayak chi jumul ri Nim Rachoch ri Qayos e kqab'an rutzil ri jetaq uch'aqapil k'o kanoq, qastzij xuya' jun qak'olb'al pa ri Juda e pa ri Jerusalem. ¹⁰K'atek'ut, at Qadyos, ¿jas k'uri' ri kaqab'ij na kamik ri' rumal rech che ri uj man xqaterne'b'ej ta ri jetaq ataqanik, ¹¹che, kumal ri eq'axel atzij ri e'apataninel, che ri at jewa' ri tzij xattaqan chrech: "Ri ulew jawi' kixok wi ri ix, che iwechb'al, jun tz'ajtajinaq ulew rumal ri kitz'ilal ri ewinaq ek'o chuwach ri ulew, rumal rech che kitz'ajom ruk' ri ketzalal, chi pa jun uxkut ub'ik e kopan pa ri jun chik uxkut. ¹²Utz b'a' ri! Me'iya' b'a' ri e'imi'al chkech ri ekik'ojol e mik'am ri ekimi'al ri e'are' chkech ri e'ik'ojol; mijumul mitzukuj b'a' ri utzil kuk' ri e'are', xa jek'uri' kk'o'ji ichuq'ab' ri', kitij na k'uri' ri utzalaj taq uwach ri uwachulew e kiya' kan ri' weri' pa junalik chkech ri e'iwalk'uwa'l".

¹³K'atek'uri', chuwach chi aq'anoq ronojel ri k'ax petinaq chqij rumal ri itzel qachak e ri e rumal ri nimalaj qamak -k'atek'uri', ri at, at Qadyos xajik' uwi' ri qetzalal e ri at xato' qawach e xujaya' kanoq waral ri!- ¹⁴¿la kqab'an chi na jumul k'ax ri' chrech ri ataqanik ruk' che kujb'e kuk' we e'itzel taq winaq ri'? ¿La man kpe ta k'u awoyowal wa' chqech ri uj chi k'ate' na kak'is tzij paqawi', man k'o ta jun winaq ktotaj kanoq e man kujkoltaj taj? ¹⁵Yahweh, Udyos ri Isra'el, ri at, at suk', rumal rech che xujto'taj na kanoq juq'at winaq, jacha pa we uchanim ri'. Ri uj, uj k'o chawach at ri' ruk' ri qamak. Je' nak'ut, man k'o ta jun kkowinik kkanaj kan chawach!».

10¹ Aretaq chi' ri Esdras, tajin koq'ik xukulik chuwach ri Nim Rachoch ri Dyos, e kch'aw chuwach ri Dyos e kub'ij we tzij ri', ri Isra'el xkimulij kib' ruk' ri are', chi achijab', chi ixoqib' e chi ak'alab', e we siwantinimit ri', sib'alaj ke'oq'ik. ²K'atek'uri', ri Sekani'as, uk'ojol ri Yeyi'el, jun chkech ri e'uk'ojol ri Elam, kub'ij chrech ri Esdras: «Ri uj xqab'an ri k'ax chrech ri Qadyos, rumal rech che xujk'uli' kuk' ekaxlan taq ixoqib', che xeqak'am chkixo'l ri ewinaq ek'o pa we amaq' ri'. ¡Kne'b'a', ruk' ronojel weri', k'o na jun reye'b'al chrech ri Isra'el. ³Chqajeqeb'a' b'a' ri qatzij chuwach ri Qadyos, che ke'qesaj ub'ik ri ekaxlan taq eqixoqilal e ri ekalk'uwa'l, kqaterne'b'ej na k'uri' ri upixab' ri Wajaw e ri kipixab' konojel ri xkina' kib' chuwach ri utaqanik ri Qadyos. ¡Chb'antajoq b'a' jacha ri kub'ij Pixab'! ⁴¡Chatwa'lijoq b'a'! wa' weri', at la' jas ri kab'ij, ri uj, uj k'o awuk' at. ¡Mub'an b'a' keb' ak'u'x e chatok b'a' che ub'anik weri'!».

⁵K'atek'uri', xwa'lajik ri Esdras e xub'ano arech kkijeqeb'a' ri kitzij ri ekinimal ri echuchqajawib' e ri ekinimal ri e'ajlevi e konojel ri Isra'el che qastzij kkib'an ri' jacha xb'ixik. E xkijeqeb'a' ri kitzij. ⁶Ri Esdras xb'e ub'ik e kel ub'ik chuwach ri Nim Rachoch ri Dyos e kb'e ub'ik pa ri uk'olb'al ri Yojanan, uk'ojol ri

Elyasib', jawi' xkanaj kanoq chaq'ab' e man k'o ta uwa e ruk'ya' xutijo, xane k'ax k'olik rumal ri k'ax xkib'an ri winaq che xetzalij uloq.

⁷Xb'an ri perkun pa ri Juda e pa ri Jerusalem, chkech konojel ri winaq che xetzalij uloq, arech kkimulij kib' pa ri Jerusalem: ⁸konojel ri man kepe taj pa oxib' q'ij -weri', jeri' xkichomaj ri ek'amal taq b'e e ri enim taq winaq- kril na ri', che ronojel ri jastaq rech kya'taj na chuwach ri anatama e ri are' kesax ub'i ri' chkixo'l ri mulin ib' kech ri xetzalij uloq. ⁹Konojel ri achijab' e'ajjuda e e'ajb'enjamin, xkimulij kib' pa ri Jerusalem chi pa ri oxib' q'ij: are ri juwinaq q'ij rech ri ub'elej ik'; konojel ri winaq xkimulij kib' pa ri k'ayb'al rech ri Nim Rachoch ri Dyos, keb'irb'it rumal weri' e rumal che tajin sib'alaj jab'. ¹⁰Ri chuchqajaw Esdras, kwa'lijik e kub'ij chkech: «Ri ix man xixkojon taj rumal rech che xixk'uli' kuk' enik'aj ekaxlan taq ixoqib' e ruk' weri' xinimarisaj umak ri Isra'el. ¹¹Kamik k'ut ri', nimalaj chixmaltyoxin chech ri Yahweh, ri Kidyos ri e'itat, e chib'ana' ri kraj are', chitasa' iwib' chkech ri winaq erech ri amaq' e che'ijacha' kanoq ri iwixoxilal». ¹²Konojel ri mulin ib' ko kkib'ij «jJe', qastzij che ri uj kqab'ano ri kab'ij! ¹³Xuwi ne' sib'alaj ek'i ri siwantinimit e chanim ri' q'älaj uj k'olik: man loq' ta wa' kujkanaj chuwach ri jab'; xoquje', weri' man xa ta rech keb' on oxib' q'ij, rumal rech che sib'alaj uj k'i ri xujqaj pa ri mak ri'. ¹⁴Kuya na k'uri' che ri eqanimal kikanaj kanoq pa qak'exwach qonojel ri mulin ib': pa taq ri eqatinimit, konojel ri jachintaq xek'uli' kuk' enik'aj ekaxlan taq ixoqib', kepe na k'uri' pa ri q'ij che kch'ik kanoq kuk' e'are', ekachi'l uloq ri ekinimal e ri eq'ataltzij ek'o pa ronojel taq tinimit, chi k'ate' na qesaj ub'ik ri uq'aq'al royowal ri Qadyos, rumal we jun jas uwach ri'».

¹⁵Xuwi ri Jonatan, uk'ojol ri Asahel, e ri Yajse'i'as, uk'ojol ri Tikb'a, man xkaj taj kb'an weri', rachi'l ri Mesul-lam e ri ajlevita Sab'tay. ¹⁶Ri winaq che xetzalij uloq xkib'ano jacha ri xchomaxik. Ri chuchqajaw Esdras xe'ucha' ri ekinimal chjunal e'a'upaja, jeri' jacha kib'anom pa taq kachoch, konojel xecha'ik chi ruk' ri kib'i'. Kkichaple'j ri t'uuyelem pa ri nab'e q'ij rech ri ulajuj ik', arech kkichomaj rij weri'. ¹⁷Pa ri nab'e q'ij rech ri nab'e ik' k'isinaq chi kichomaxik konojel ri achijab' che xek'uli' kuk' ekaxlan taq ixoqib'.

Ri ucholaxik kib'i' ri e'ajmakib' rumal che xek'uli' kuk' ekaxlan taq ixoqib'

¹⁸Chkixo'l ri echuchqajawib', ri xek'uli' kuk' enik'aj ekaxlan taq ixoqib', xeriqitajik we enik'aj ri': chkixo'l ri e'uk'ojol ri Josu'e, uk'ojol ri Yosadak, e chkixo'l ri erachalal, e'are weri': Ri Ma'ase'i'as, ri Eli' eser, ri Yarib' e ri Guedali'as; ¹⁹ri e'are' xkijeqeb'a' ub'ixik che ke'kijach ub'ik ri ekixoqilal, e rumal ri kimak, kkichi'j jun ama' chij pa tab'al toq'ob' rech sachb'al makaj.

²⁰Chkixo'l ri e'uk'ojol ri Immer: ri Janani e ri Seb'adi'as.

²¹Chkixo'l ri e'uk'ojol ri Harim: ri Ma'ase'i'as, ri Eli'as, ri Sema'i'as, ri Yeji'el e ri Usiyi'as.

²²Chkixo'l ri e'uk'ojol ri Pasejur: ri Elyo'enay, ri Ma'ase'i'as, ri Isma'el, ri Natana'el, ri Yosab'ad e ri Elasa.

²³Chkixo'l ri e'ajlevi: ri Yosab'ad, ri Simi, ri Kela'i'as -junam ruk' ri Kelita-, ri Petaji'as, ri Juda e ri Eli' eser.

²⁴Chkixo'l ri e'ajb'ixonelab': ri Elyasib' e ri Sakkur.

Chkixo'l ri elaq'b'anel uchi'ja: ri Sal-lum, ri Telem e ri Uri.

²⁵Chkixo'l ri e'ajisra'el:

Ri e'uk'ojol ri Paros: ri Rami'as, ri Yissiyi'as, ri Malkiyi'as, ri Miyamin, ri Ele'asar, ri Malkiyi'as e ri B'eni'as.

²⁶Chkixo'l ri e'uk'ojol ri Elam: ri Mattani'as, ri Sakari'as, ri Yeji'el, ri Ab'di, ri Yeremot e ri Eli'as.

²⁷Chkixo'l ri e'uk'ojol ri Sattu; ri Elyo'enay, ri Elyasib', ri Mattani'as, ri Yeremot, ri Sab'ad e ri Asisa.

²⁸Chkixo'l ri e'uk'ojol ri B'eb'ay; ri Yojanan, ri Janani'as, ri Sab'b'ay, ri Atlay.

²⁹Chkixo'l ri e'uk'ojol ri B'igb'ay: ri Mesul-lam, ri Mal-luk, ri Yeda'i'as, ri Yasub', ri Yisal, ri Yeremot.

³⁰Chkixo'l ri e'uk'ojol ri Pajat-Mo'ab': ri Adna, ri Kelal, ri B'enani'as, ri Ma'ase'i'as, ri Mattani'as, ri B'esalel, ri B'innuy e ri Manasses.

³¹Chkixo'l ri e'uk'ojol ri Jarim: ri Eli'eser, Yissiyi'as, ri Malkiyi'as, ri Sema'i'as, ri Sime'on, ³²ri B'enjamin, ri Mal-luk, ri Semari'as.

³³Chkixo'l ri e'uk'ojol ri Jasum: ri Mattenay, ri Mattatta, ri Sab'ad, ri Elifelet, ri Yeremay, ri Manasses, ri Simi.

³⁴Chkixo'l ri e'uk'ojol ri B'ani: ri Ma'aday, ri Amram, ri Jo'el, ³⁵ri B'enani'as, ri B'edi'as, ri Kela'i'as, ³⁶ri B'ani'as, ri Meremot, ri Elyasib', ³⁷ri Mattani'as, ri Mattenay e ri Ya'asay.

³⁸Chkixo'l ri e'uk'ojol ri B'innuy: ri Simey, ³⁹ri Selemi'as, ri Natan e ri Ada'i'as.

⁴⁰Chkixo'l ri e'uk'ojol ri Sakkay: ri Sasay, Saray, ⁴¹ri Asare'el, Selemi'as, ri Semari'as, ⁴²ri Sal-lum, ri Amari'as, ri Jose.

⁴³Chkixo'l ri e'uk'ojol ri Neb'o; ri Yehi'el, ri Mattiti'as, ri Sab'ad, ri Seb'ina, ri Yadday, ri Jo'el, ri B'enani'as.

⁴⁴Konojel ri e'are' xek'uli' kuk' ekaxlan taq ixoqib', k'atek'ut, xekijach ub'ik ri ixoqib' e ri ekalk'uwa'l.

RI UWUJ RI NEHEMI'AS

Keb' oxib' tzij puwi' Wuj Nehemi'as

Pa ri Nehemi'as 1-7, ri ajawinel Artajerjes kukoj ri Nehemi'as ajpajanel chrech ri amaja' pa ri rachoch (1,11); xoquje' ri ajawinel kutaqo ri Nehemi'as che uyakik ri utapya ri Jerusalem e chrech unojisaxik chi jumul ri tinimit chrech winaq, rumal rech che tolonik kanajinaq kanoq ri tinimit.

Pa ri kapitulo 8-10 ri Esdras kusik'ij uwach ri Upixab' ri Mo'ises chkiwach ri winaq (8,1). Pa ri kapitulo 11-12 k'o ri kib'i' ri winaq che kepetik e kejaqi' pa ri Jerusalem. Nab'e k'o ri kib'i' ri e'ajleb'ita e ri echuchqajawib'. Ri kab'ix pakiwi' ri echuchqajawib' chiwila' ri 12, 12-20.

Pa ri kapitulo 13 k'o jun ukab' uchak ri Nehemi'as che are man ya'tal taj ri k'ulanem kuk' ixoqib' che man e'ajisraelita taj.

RI UWUJ RI NEHEMI'AS

Ri uchak upatan ri Nehemi'as rech utoq'ob'isaxik uwach ri Juda

1¹Utzij ri Nehemi'as, uk'ojol ri Jakali'as.

Pa rik'lal ri Kisle'u, pa ri juwinaq junab' che kajawinik chik ri ajawinel Susa, ²Ri Janani, jun chkech ri ewachalal, kopanik erachi'l uloq enik'aj winaq e'ajjuda. Ri in, kinta kitzijol ri e'ajjudi'o chkech –ri Xeto'taj kanoq, ri man xek'am ta ub'ik pa ri kaxlan ulew– e xinta utzijol ri Jerusalem chkech. ³Ri e'are' kkib'ij chwech: «Ri xeto'taj kanoq che man xek'am ta ub'ik pa ri kaxlan ulew, ek'o jela' pa ri tinimit, nimalaj k'ax ek'olik e man kkich'ob' taj jas ri kkib'ano, ri utapya ri Jerusalem mulmik ub'anom pulew e portajinaq kanoq uchi' taq ja». ⁴Ruk' weri', ri in xint'uyi'k e xinoq'ik; k'i q'ij xinoq'ik, xinmewajik e xinch'aw ruk' ri Dyos rajaw ri kaj.

⁵K'atek'uri', xinb'ij: «¡Ayuum Yahweh!, at rajaw ri kaj, ri at, che at nimalaj Dyos e at xib'ib'al, che man kat'oqopij ta ri chapb'alq'ab' e man kak'ex ta ri atzij chkech ri jachintaq kkiloq'ej e kkik'aslemaj ri jetaq ataqanik, ⁶qas chatatab'ej b'a' e chajaqa' b'a' ri awoq'och, arech katab'ej ri uch'ab'al ri apataninel. Ri kinb'an in chawach kamik ri', chi paq'ij e chi chaq'ab', pakiwi' ri e'apataninel, e kinsol ronojel ri jetaq mak xkib'an ri e'ajisra'el chawach: ¡chi in wi e ri rachoch ri nutat, xujmakunik! ⁷ri uj sib'alaj man utz taj ri xqab'an chawach, man xqak'aslemaj ta ri jetaq ataqanik, ri jetaq apixab' e ri rajawaxik che krawasix uwach xab'ij chrech ri apataninel Mo'ises. ⁸K'atek'uri', chana'tisaj b'a' ri atzij xab'ij chrech ri apataninel Mo'ises: “We kik'ex ri itzij chwech ri in, kixinjub'uj chkixo'l ri jetaq amaq'; ⁹k'atek'ut, we kixtzalij uloq wuk' ri in, kkik'aselmaj ri jetaq xintaqan chrech e kib'ano, kne'b'a naj ek'o wi ri ewinaq pa taq uxkut kaj ulew, ri in ke'inmulij chi na uloq ri' e ke'intzalijisaj na uloq ri' pa ri jun K'olb'al che xinha' in arech kkanaj chila' ri Nub'i' ”. ¹⁰¡Ek'olik waral ri' ri e'apataninel e ri siwan atinimit che ri xe'aloq' ri at rumal ri nimalaj akowinem e rumal ri uchuq'ab' aq'ab'! ¹¹¡Je' b'ari'! Ajawxel, chatatab'ej b'a' ri uch'ab'al ri apataninel kub'an chawach, ri kich'ab'al ri e'apataninel, ri e'are' che kkaj kkina' kib' chuwach ri Ab'i'. Kamik ri', ri in sib'alaj kinta' chawech, chaya' b'a' ri utzil chech ri apataninel e chab'ana' b'a' arech ri are' kuriq utz chuwach ri jun achi ri'».

Aretaq chi' weri', ri in, in ajpajanel amaja' ruk' ri ajawinel.

²Pa ri ik' Nisan, aretaq chi' juwinaq junab' chik kajawinik ri ajawinel Artajerjes, aretaq chi' in, ri in ajpajnel amaja', xink'am ub'ik ri amaja' e xinch'i'j chech ri ajawinel. Che taq chi q'ij kanoq, ri in man k'o ta jumul inb'isoninaq. ²K'atek'uri', ri ajawinel kub'ij chwech: «¿Jasche b'isob'al kka'y ri awach? Ri at, man at yawab' taj? ¿La k'o jun b'is pa ri awanima'?»). Ri in man kinch'ob' ta chik jas ri kinb'ano ³e kinb'ij chrech ri ajawinel: «¡pa junalik chk'o'ji' b'a' uk'aslemal ri ajawinel! ¿La man b'isib'al ta k'uri' k'olik ri nuwach aretaq chi' ri tinimit jawi' imuqutal wi ri enutat k'isinaq tzij puwi' cho ri ulew e ri uchi' taq ja portajinaq kanoq rumal ri q'aq'?»).

⁴K'atek'uri', ri ajawinel kub'ij chwech: «¿Jas k'ut ri kawaj kata'o?» xinsik'in chrech ri Dyos rajaw ri kaj ⁵e xinb'ij chrech ri ajawinel: «We kraj ri ajawinel e we ri katki'kot ri at ruk' ri uchak ri apataninel, chaya' b'a' alaj chwech kinb'e in pa ri Juda, pa ri tinimit jawi' emuqutal wi ri enutat, arech ki'nyaka' chi jumul ri in». ⁶Ri ajawinel kuta' chwech –e ri ixoq

ajawinel t'uyul chutzal ti are'–: «K'a jampa' q'ij kuq'i ri ab'inem? ¿K'a jampa' kattzalij chi uloq?». Ri in xinch'ik jun q'ij chuwach ri are', utz xuta ri ajawinel e xuya alaj chwech che kinb'e ub'ik.

⁷K'atek'uri', xinb'ij chrech ri ajawinel: «We kraj ri ajawinel, che kya' ub'ik chwech enik'aj taq wuj kech ri eq'atb'al taq tzij ek'o pa Ch'aqap chrech ri E'ufrates, arech man k'o ta k'ax kinriqo e kkiya alaj chwech kinb'e pa ri Juda; ⁸xoquje' jun wuj rech ri Asaf, ri are' che tak'al chrij ri jetaq k'olb'al rech ri ajawinel, arech kuya' ri che' rajawaxik chwech pa ri chak arech kb'an ri uchi' taq ja rech ri kowlaj uk'olb'al ri Nim Rachoch ri Dyos, ri jetaq utapya ri tinimit e ri wachoch in jawi' kinjeqi' wi ri in». Ri ajawinel xuya' weri' chwech, rumal rech che k'o ri utzalaj uq'ab' ri Nudyos wuk'.

⁹Ri in kinopan kuk' ri eq'atb'al taq tzij ek'o Ch'aqap chrech ri E'ufrates e xinjach chkech ri uwuj ri ajawinel. Ri ajawinel e'utaqom uloq wuk' enik'aj ekinimal achijab' erech ch'o'j e enik'aj achijab' che kikejb'en ri kej, ri e'are' ewachi'l uloq.

¹⁰Aretaq chi' ri Sanb'al-lat, ri ajoronita, e ri Tob'i'as ri jun ajpataninel ammonita, xketa'maj weri', sib'alaj itzel xkilo che petinaq uloq jun achi arech kub'ana' utzil chkech ri e'ajisra'el.

Xchomaxik che kyak

chi jumul ri utapya ri Jerusalem

¹¹Xinopanik pa ri Jerusalem, e xinkanaj kan chila' oxib' q'ij. ¹²K'atek'uri', chaq'ab' xinwa'lijik ub'ik kuk' enik'aj achijab', man k'o ta jun xinb'ij chrech ri xuya ri Nudyos pa ri nuromanik che kinb'an puwi' ri Jerusalem, e xuwi k'o wuk' ri nukej che nukejb'em. ¹³Chaq'ab', xinel ub'ik pa jun uchi'ja rech ri Lya'nik, xinsuk' ub'ik pa ri ub'e ri B'ulb'ux rech ri Xib'ib'al Awaj, e chuwach ri uchi'ja rech ri Mes: xinka'yej ri utapya ri Jerusalem che k'ax ub'anom e che portajinaq ri jetaq uchi'ja. ¹⁴Kinb'e chi apanoq e kinopan chuchi' ri B'ulb'ux e ri jun Ja' K'otom che rech ri Ajawinel, k'atek'uri' man k'o ta b'e che kujq'ax wi ruk' ri nukej. ¹⁵Rumal k'u weri', xinpaqi' chi jumul, chi chaq'ab', cho ri siwan, xinnik'oj chi ri tapya e xinok ub'ik chuchi' ri Lya'nik. E xa jek'uri' xintzalij cho ja, ¹⁶e ri eya'l taq n'obj'al, man xketa'maj taj jawi' xinb'e wi ri in e ri xinb'ana'. Chi k'ate' na weri', ri in man k'o ta nub'im chkech ri e'ajjudi'o: man k'o ta nub'im chkech ri echuchqajawib', chkech ri enim ta winaq, chkech ri eq'atb'altzij e chkech ri enik'aj chik che k'o keqlem; ¹⁷k'atek'uri', xinb'ij chkech ri e'are': «Chi ix nak'ut tajin kiwilo ri k'ax uj k'o wi, ri Jerusalem k'isinaq tzij puwi', e portajinaq ri jetaq uchi'ja chrech. ¡Jo' b'a' che uyakik chi jumul ri utapya ri Jerusalem, e man k'o ta chi jumul ri' ketzelax qawach!». ¹⁸K'atek'uri', xinb'ij chkech, ri uk'olik ri utzalaj uq'ab' ri Nudyos wuk', xoquje' xinb'ij chkech ri utzij xub'ij ri ajawinel chwech. Ri e'are', ko kkib'ij: «¡Chujwa'lijoq b'a' e chqayaka' b'a'!» e xkikoj kichuq'ab' arech qastzij kb'an we utzalaj chak ri'.

¹⁹Aretaq chi' xreta'maj ri Sanb'al-lat, ri ajoronita, ri Tob'i'as ri ajpataninel ammonita e ri Guesem, ri jun ajarab'e, xkitze'j qawach e xepe che ub'ixik chqech: «¿Jas ri tajin kib'ano? ¿La xa xiyak iwib' chrij ri ajawinel?». ²⁰Ri in xinb'ij chkech: «Ri Dyos rajaw ri kaj, kub'an ri' arech, utz kuje'el chrech ri qachak ri'. Ri uj che ujupataninel, kujok wa' chrech we chak ri'. K'atek'uri', ri ix, man k'o ta iwech wa', man k'o ta taqal chiwech e man k'o ta kixna'tisax wa' pa ri Jerusalem.

**Ri winaq che xk'iy pa kanima' kkiyak
chi jumul ri tinimit**

³Ri nimalaj chuchqajaw Elyasib' e ri erachalal ri echuchqajawib', are xkiyak ri jun uchi'ja kech ri Chij; kkinuk'u ri jetaq che', kkib'an ri uxaq uchi'ja, ri chapb'al rech e ri jetaq uch'ich' e xkitaqej chi ub'ik ri keq'te' kech ri Ok'al e chi k'ate' xe'opan chi pa ri keq'te' rech ri Janane'el. ²Chutzal weri', are xechakun chik ri e'ajjeriko; chkitzal ukoq ri e'are' are xchakun ri Sakkur, uk'ojol ri Imri. ³Ri e'uk'ojol ri Ja-Sana'a are xeyakowik ri uchi'ja kech Kär; kkiximo e xkitak'ab'a' ri jetaq che', kkikoj ri chapb'al rech, ri jetaq tz'apib'al rech e ri jetaq ch'ich'. ⁴Chkitzal ri e'are' are xchakun ri Meremot, uk'ojol ri Uri'as, uk'ojol ri Hakkos; chutzal ri are' are xchakun ri Mesul-lam, uk'ojol ri B'ereki'as, uk'ojol ri Mesesab'el; chutzal ri are', are xchakun ri Sadok, uk'ojol ri B'a'ana. ⁵Chutzal ri are', are xechakun ri uwinaq ri Teko'a, k'atek'ut, ri ekinimal man xkaj taj xkikoj ri ub'ojal kij chrech ri patan kuk' ri ekajaw. ⁶Ri uchi'ja rech ri k'ak' tinimit, e'are' ri Yoyada, uk'ojol ri Pase'aj, e ri Mesul-lam uk'ojol ri B'esodi'as, kkib'an chi jumul; xkiximo e xkitaka'ab'a' ri jetaq uche'al, kkikoj ri jetaq uchapb'al, ri tz'apib'al rech e ri jetaq ch'ich'. ⁷Chkitzal ri e'are', are xechakun ri Melati'as ri ajgab'a'on e ri Yadon ri ajmeronot, xoquje' ri winaq e'ajgab'a'on e e'ajmispä, rech utzil chrech ri q'atb'altzij k'o Ch'a'ap chrech ri E'ufrates. ⁸Chkitzal ri e'are', are xchakun ri Ussi'el, jun chkixo'l ri ekijuq'at ri e'ajch'ayilchi'ich, e chutzal chi ukoq, are xchakun ri Janani'as, jun chkixo'l ri ekijuq'at rineb'anal ri k'ok'alaj taq kunab'al: ri e'are' xkiyak ri Jerusalem e xe'opanik chi pa ri utapya ri k'ayib'al. ⁹Chutzal ri are', are xchakun ri Refa'i'as che uk'ojol ri Jur, k'amalb'e chkech panik'aj utinimit ri Jerusalem. ¹⁰Chutzal ukoq are xchakun ri Yeda'i'as, uk'ojol ri Harumaf, chuwach ri rachoch; chutzal chi ukoq are xchakun ri Jattus, uk'ojol ri Hasab'ne'i'as. ¹¹Malkiyi'as, uk'ojol ri Jarim e ri Jassub', uk'ojol ri Pajt-Mo'ab', are xeyakow ri jun ch'aqap chik che utiqem rib' ruk' weri' e xopanik chi jawi' k'o wi ri ukeq'te' ri jetaq tuj. ¹²Chkitzal ukoq ri e'are' xechakun ri Sal-lum uk'ojol ri Hal-lohes, kinimal panik'aj chkech ri tinimit Jerusalem, erachi'l ri e'uk'ojol. ¹³Xkiyak ri uchi'ja rech ri Lya'nik, ri Hanun e ri e'ajsano'aj: xkiyako, xkikoj ri jetaq uxaq ri uchija, ri utak'lab'al, ri chapb'al rech, ri jetaq tz'apib'al rech e ri jetaq ch'ich' e xkib'an kaq'o' lajujk'al (1.000) xk'ab' chrech ri tapya, chi k'ate' xe'opan pa ri uchi'ja rech ri Mes. ¹⁴Ri uchi'ja rech ri Mes, ri xyakowik are ri Malkiyi'as, uk'ojol ri Rekab', kinimal ri tinimit B'et-ha-Kerem, erachi'l ri e'uk'ojol: xukoj chapb'al rech, ri jetaq tz'apib'al rech e ri jetaq ch'ich'.

¹⁵Ri uchi'ja rech ri B'ulb'ux, are ri Sal-lum, uk'ojol ri Kol-Jose, kinimal ri tinimit Mispa, xb'anow ri chak: xuyako, xumuq rij, xukoj ri uxaq uchi'ja, ri jetaq utz'apib'al e jetaq ch'ich'. Xoquje' xub'an ub'anik ri utapya ri ub'e ri ja' k'otom rech ri Silo'e, che k'o chunaqaj ri utzalaj rulew ri ajawinel, chi k'ate' ri kmukal che kqaj uloq pa ri utinimit ri David. ¹⁶Chutzal ukoq ri are', are ri Nehemi'as; uk'ojol ri Asb'uk, kinimal panik'aj chrech utinimit ri B'et-Sur, xchakunik chuwach ri jetaq muqub'al rech ri David e xas xopanik pa ri ja' che k'otom e pa ri Kachoch ri Achijab' che e'utz chech ri Ch'o'j. ¹⁷Chutzal chi ukoq ri are', xechakun ri e'ajlevita: ri Rejum, uk'ojol ri B'ani; chutzal chi ukoq are chi xchakunik ri Jasab'i'as, kinimal panik'aj ri tinimit Ke'ila, chi pa ri utinimit; ¹⁸chutzal chi ukoq are xechakun chik ri erachalal: ri B'innuy, uk'ojol ri Jenadad, kinimal panik'aj chrech ri tinimit Ke'ila; ¹⁹chutzal chi ukoq are chi ri Eser, uk'ojol ri Josu'e, k'amalb'e pa ri Mispa, xuyak chi jun ch'aqap, chuwach apan ri paqalem jawi' k'o wi ri k'olb'al rech ri jetaq ch'ich' rech ch'o'j, pa ri Jutz'.

²⁰Chuwach chi apanoq ri are', are ri B'aruk, uk'ojol ri Sab'b'ay, xuyak chi jun ch'aqap, xumajij pa Ujutz' e xopan pa ri uchi'ja rech ri rachoch ri nim chuchqajaw Elyasib'.

²¹Chuwach chi aq'anoq ri are' are chi ri Meremot, uk'ojol ri Uri'as, uk'ojol ri Hakkos, xuyak

chi jun ch'aqap, xmajtaj ub'ik pa ri uchi' rachoch ri Elyasib' e kopan chi pa ri uk'isb'al. ²²Chuwach chi apanoq ri are', e'are chi ri echuchqajawib' che ejeqel waral ri'. ²³Chuwach chi aq'anoq, e'are' ri B'enjamin e ri Jassub' xechakunik chi chuwach ukoq ri kachoch. Chukitzal chi ukoq ri e'are', e'are ri Asari'as, uk'ojol ri Ma'ase'i'as, uk'ojol ri Anani'as, kuyako chi naqaj chech ri rachoch. ²⁴Chutzal ri are', are xchakunik ri B'innuy, uk'ojol ri Jenadad, kuyak chi jun ch'aqap, xumajij pa ri rachoch ri Asari'as e xopan pa ri Uk'isb'al e pa ri Jutz'. ²⁵Are chi ukoq ri Palal, uk'ojol ri Usay, xub'an ub'anik chuwach apan ri Jutz' e chuwach apan ri Keq'te' che nimalaj kka'y uloq ajsik chrech ri rachoch ri ajawinel, ri k'o ajsik che kopanik pa ri uk'olb'al jawi' ketz'apix wi ri winaq. Chutzal chi ukoq ri are', are' ri Peda'i'as, uk'ojol ri Pare'os xyakowik ²⁶e kopanik chi chuchi' ri Ja' k'o pa relb'alq'ij e pa ri k'isb'al keq'te'. ²⁷Chutzal chi ukoq are chi ri winaq e'ajteko'a kkiyak chi jun ch'aqap, chuwach apanoq ri nimalaj keq'te' che kb'e ri utapya ri Ofel.

²⁸Chi pa uchi'ja kech ri Kej, are ri echuchqajaw xeyakowik, chjunal xkiyak chuwach ri kachoch. ²⁹Chkitzal chi ri e'are', are ri Sadok xyakowik, uk'ojol ri Immer, chuwach ri rachoch. Chutzal chi ukoq ri are', are ri Sema'i'as xyakowik, uk'ojol ri Sekani'as, laq'ab'anel che ri uchi'ja k'o pa ri relb'alq'ij. ³⁰Chutzal chi ukoq ri are', are ri Janani'as, uk'ojol ri Selemi'as, rachi'l ri Janun, uwaq uk'ojol ri Salaf, kkiyak chi jun ch'aqap. Chutzal chi ukoq are chi ri Mesul-lam xyakowik, uk'ojol ri B'ereki'as, chuwach ukoq ri rachoch. ³¹Chutzal chi ukoq ri are' are ri Malki'as, che jun chkixo'l ri kijuq'at ri ajch'ayilch'ich', ri xuyako xopanik chi ruk' ri kachoch ri «eya'om» e ruk' ri kachoch ri e'ajk'ayib', xopanik chuwach ri uchi'ja jawi' klaq'ab'axik, kopanik chi pa ri uk'olb'al ri Jutz' k'o ajsik. ³²Ri k'olb'al kkanaj chuxo'l ri Jutz' e ri uchi'ja kech ri Chij, e'are ri ajch'ayilch'ich' e ri ajk'ayib' xeyakowik.

Ri ekik'ulel ri e'ajjudi'o kkoj kik'u'x ri ajchakib'

³³Aretaq chi' ri Samb'al-lat xreta'maj che ri uj tajin kqayak chi jumul ri tapya, xtzurtajik e xyaktaj uq'aq'al royowal. Ktze'n chkij ri e'ajjudi'o, ³⁴e kuraqaqej uchi' chkiwach ri erachalal e chkiwach ri enim taq winaq ek'o pa ri Samari'a: «¿Jas kkaj wa' kkib'ano le imeb'a' taq ajjudi'o? ¿La xa kkaj la' che kekowin che uyakik chi xa pa jun q'ij? ¿la kkichomaj che kkiya uk'aslemal la' le jetaq ab'aj le' che tajin kkesaj uloq pa ri mulmik taq ab'aj e che portajinaq kanoq?». ³⁵Ri Tob'i'as, ri Ammonita che k'o ukoq chutzal ri are', kub'ij: «Chaya' alaj chkech kkiyak weri', rumal rech che we kok jun utiw pa we tapya ri' jk'ax chech we tapya ri'!». ³⁶Chatatab'ej b'a' b'a' Qadyos, rumal rech che tajin ktze'x qawach! Chab'ana' b'a' che are kqaj pakiwi' ri e'are' ri tzij tajin kkib'ij. Che'ajacha' b'a' arech ketzelaj kiwach pa jun kaxlan ulew chik! ³⁷Masacho ri kitzel kkib'ano, machup b'a' uwach ri kimak chawach; rumal rech che xetze'en chkij ri tajin kkiyak chi jumul ri tapya!

³⁸Ri uj xqayak ronojel ri tapya, xqak'iso e xopanik chi panik'aj ri relik ajsik. Ri winaq ruk' ronojel kanima' xkib'an ri chak.

⁴¹Aretaq chi' ri Samb'al-lat, ri Tob'i'as, ri e'ajarab'e, ri e'ajammon e ri Asdoditas xketa'maj che utz b'enaq ri uchak che uyakik ri utapya ri Jerusalem –rumal rech che tajin knojisaxik ri jetaq siwan–, xpe sib'alaj kiyowal; ²junam uchomaxik xkib'ano arech kepe che ub'anik chrech ri ch'o'j ruk' ri Jerusalem e arech k'ixb'al kinkanaj kan ri in.

³K'atek'ut, xqach'ab'ej ri Qadyos e xujlaq'ab'anik chi paq'ij e chi chaq'ab'. ⁴Ri Juda tajin kub'ij: «¡Man k'o ta chi kichuq'ab' ri winaq che tajin kkiwerej uloq ri jastaq: sib'alaj ab'aj k'olik; ri uj man kujkowin ta wa' kqayak we tapya!». ⁵E ri eqak'ulel tajin kkib'ij: «Aretaq chi' maja' keta'maj e che man k'o ta na'tal chkech, kujb'e wa' chkij e keqakamisaj ri e'are' e

kqatak'ab'a wa' we chak ri!». ⁶K'atek'uri', enik'aj chkech ri e'ajjudi'o che ejeqel naqaj chkech ri e'are' xepetik, xe'kiya'a ub'ixik lajuj mul chqech: «Kepe uloq chqij chi pa ronojel taq tinimit uloq jawi' ri ejeqel wi ri e'are'!». ⁷Xa jek'uri', ri siwantinimit, xelaq'ab'anik pa taq k'olb'al che job'jik, chrij uloq ri tapya, e jawi' k'o nik'aj taq tel uloq; xe'incholej ri winaq jeri' jacha kib'anom pa taq ri ja k'olb'al, chkijujunal kuk'am ri kich'ich rech ch'o'j, ri k'yaqb'alch'ich' e ri jetaq ch'ab'. ⁸Aretaq chi' kinwilo che tajin kkixe'j kib', xinwa'lajik e kinb'ij weri' chkech ri enim taq winaq, chkech ri eq'atb'altzij e chkech ri esiwantinimit: «;Mixib'ij b'a' iwib' chkech we winaq ri! Chna'taj b'a' chiwech ri Ajawxel, ri Nimalaj ub'antajik e che Kxib'ix ib' chuwach, e chixch'o'jinoq b'a' rech utoq'ob'isab'al kiwach ri e'iwachalal, ri e'iwalk'uwa'l, ri e'im'al, ri e'iwixoqilal e ri jetaq iwachoch!». ⁹Aretaq chi' ri eqak'ulel xketa'maj che ri uj xqeta'maj ri kichomab'al kib'anom e che ri Dyos xub'an k'ax chrech ri kichomam chqij, xeb'e ub'ik, e ri uj, qonojel kujtzalijik che ub'anik chi jumul ri qachak.

¹⁰K'atek'ut, xas chi pa we jun q'ij ub'ik ri', xa panik'aj chik chkech ri achijab' xkib'an kanoq ri chak; ri panik'aj chik, kuk'am ri k'yaqb'al ch'ich', ri to'b'al kib', ri taq ch'ab' e ri jetaq kixalma, xekanajik kanoq che ula'ab'axik ronojel ri rachoch ri Juda ¹¹che tajin kkiyak ri tapya. Xoquje' ri tajin kkib'an ri eqa'n kuk'am kich'ich' rech ch'o'j: konojel, ruk' jun kiq'ab' tajin kkib'an ri chak, e ruk' ri jun chik uchapom ri kich'ich' rech ch'o'j. ¹²Konojel ri achijab' che tajin kechakun che uyakik ri tapya, kuk'am chuxe' kipam ri kich'ich' rech ch'o'j. Chintzal ri in k'o ukoq jun che kroq'esaj ri ruk'a' wakax. ¹³Kinb'ij chkech ri enim taq winaq, chkech ri eq'atb'ataq- tzij e chkech ri esiwantinimit: «Sib'alaj nim ri chak e ri uj qajub'um qib' pa ronojel ri urab'arik ri tapya, naj qaxo'l qab'anom: ¹⁴Aninaq kixpetik che umulixik iwib', pa ri k'olb'al jawi' kito che kch'aw wi ri ruka' wakax, e ri Qadyos kch'o'jin ri' kuk' ri uj»; ¹⁵Jeri' uwokik ri chak xqab'an ri uj, chi pa ri aq'ab'il ub'ik e chi k'ate' ke'el uloq ri taq ch'imil. ¹⁶Xoquje', pa taq we q'ij ri', kinb'ij chkech ri siwantinimit: «Konojel kq'axej ri chaq'ab' pa ri Jerusalem kuk' ri kipataninel, xa jek'uri', rajawaxik kujlaq'b'anik chaq'ab' pa ri Jerusalem e paq'ij kujchakunik». ¹⁷K'atek'ut, ri in, ri ewachalal, ri winaq ewachi'l, e ri achijab' che elaq'b'anel, man kkesaj taj ri katz'yaq; konojel kuk'am ri kich'ich' rech ch'o'j pa ri kiq'ab'.

Ri k'ax kriqitajik chkixo'l ri winaq pa taq ri uq'ij ri Nehemi'as

⁵K'atek'uri', jun nimalaj oq'ej xwa'lajik chkixo'l ri siwantinimit e chkixo'l ri ekixoqilal, xkich'a'o ri k'ax tajin kkib'an ri ekachalal e'ajjudi'o. ²Ek'o nik'aj kkib'ij: «Rajawaxik che ri uj xe'qaya' pa prenta ri eqak'ojol e ri eqami'al arech kya ri triko chqech, e xa jek'uri', ri uj loq' kujwa'ik e loq' kujk'asi'k». ³Ek'o chi nik'aj xkib'ij: «Rajawaxik che kqaya' pa prenta ri qulew, ri tikb'al uva e ri qachoch arech kya ri triko chqech pa ri numik kaqariqo. ⁴Enik'aj chik kkib'ij: «;Arech loq' kqatoj ri alka'bal chrech ri ajawinel, rajawaxik xqaqaj pwaq puwi' ri taq qulew e puwi' ri tikb'al qa'uva; ⁵e ri uj junam qati'ojal kuk' ri eqachalal, e ri eqak'uwa'l ejunam kuk' ri ekalk'uwa'l e'are', k'atek'uri', ri uj chi rajawaxik wi che keqajach ri eqalk'uwa'l e ri eqami'al pa ri patanajik; k'atek'uri', chkix'ol ri eqami'al ek'o nik'aj kb'an k'ax chkech kumal ri achijab'! Ri uj, man k'o ta jun jas uwach kujkownik kqab'ano chuwach weri', rumal rech che ri qulew e ri tikb'al qa'uva k'o puq'ab' jun chik winaq».

⁶Ri in, sib'alaj xyakataq uq'aq'al woyowal aretaq chi' xinta' ri kkich'a'o e ri tzij ri'. ⁷Xinchomaj pa ri wanima', che ke'inyaj na ri enim taq winaq e ri eq'atb'al taq tzij, e jewa' xinb'ij chkech ri: «;Nimalaj eqa'n ri kiya chijujunal chrij ri iwachalal!». Xinsik'ij chkij jun

nimalaj mulin ib', ⁸ri xinb'ij chkech ri e'are': «Ri uj, jacha ri xujkowin chrech, xeqaloq' chi jumul ri eqachalal e'ajjudi'o ri xek'ayix ub'ik chkech ri jetaq amaq' chik. ¡K'atek'uri', kamik chik ri', ix ri kixk'ayin ub'ik ri e'iwachalal arech keqaloq' chi ri uj!». Ri e'are', mem xekanajik, man kkiriq taj jas utzalejixik uwach kkib'an we tzij ri'. ⁹K'atek'uri', ri in xinb'ij chik: «Man utz taj ri tajin kib'ano. ¿La man kiwaj taj kina' iwib' chuwach ri Qadyos, arech kqaq'il ri yoq'oj kkib'an ri eqak'ulel taq tinimit chqech? ¹⁰Xoquje' ri in, ri ewachalal e ri enuwinaq, xqaqaj pwaq e triko chkech ri e'are'. ¡Utz b'a' ri! Chqasacha' b'a' we k'as ri'. ¹¹Chitzalij b'a' chanim ri', ri kulew, ri tikb'al ki'uva, ri jetaq tikb'al olivo e ri kachoch, e chisacha' b'a' ri kik'as ruk' pwaq, ruk' triko, ruk' amaja', e ruk' ri tumi'n che xiqaj chkech ri e'are'». ¹²Ri e'are' kkib'ij: «Ri uj kqatzalij wa' weri'; man k'o ta chi kqata' ri' chkech ri e'are'; ri uj kqab'an na ri' jacha ri xab'ij at». K'atek'uri', xe'insik'ij ri echuchqajawib' e xinb'ano arech kkijeqeb'a' ri kitzij chkiwach ri e'are' che qastzij kkib'an weri'. ¹³Xintota' ri keb' upepkik ri watz'yaq e xinb'ij: «¡Jewa' chub'ana' ub'ik che utotaxik ri Dyos chi pa ri rachoch e chi pa ri rechb'al ub'ik, ri jun winaq che man kub'an ta weri': Jewa' utota'xik kb'anik e jewa' ujamik kab'anik!». E konojel ri mulin ib' kkib'ij: «Amen!» e nim kkil wi ri Yahweh. E ri siwantinimit qastzij xkib'an we tzij ri'.

¹⁴K'atek'uri', chi pa ri q'ij ub'ik che xinukoj ri ajawinel inq'atb'altzij pa ri tinimit Juda, chi pa ri juwinaq junab' e kopan pa ri juwinaq kab'lajuj junab' che kajawinik ri ajawinel Artajerjes, chi kab'lajuj junab', ri in e ri ewachalal man k'o ta jas uwach xqatijo che rech ri q'atb'altzij. ¹⁵K'atek'uri', ri eq'atb'altzij che enab'e chnuwach ri in, k'ax xkib'an chkech ri winaq: ronojel q'ij keyo'q kan chkech ri alka'bal puwi' ri wa, kawinaq saq pwaq siklos; xoquje' epataninel kech xkib'an k'ax chkech ri siwantinimit. E k'u ri in, rumal che kinna' wib' chuwach ri Dyos, man jewa' taj xinb'ano.

¹⁶Xoquje', ri in xintob'ik che uyakik we tapya ri', e kne'b'a' man k'o ta wulew, xas xinb'ano weri', konojel ri enuwinaq junam uj k'o jela' che ub'anik ri chak.

¹⁷Cho ri numexa xkitij kiwa' ri enim taq winaq e ri eq'atb'al taq tzij, ri winaq ri' ewuqk'al lajuz (150) e kuk' ri e'are' man e'ejelam taj ri winaq che kepe uloq chi pa ri nik'aj taq tinimit chik. ¹⁸Ronojel taq q'ij xch'olik e utz xb'an chrech jun ama' wakax, ewaqib' utzalaj taq chij e echikop ajuwokaj, e weri' ruk' nurajil in; chjunal lajuz taq q'ij kk'am uloq k'i taq tz'um k'olb'al ri amaja'. E ruk' weri', man k'o ta jumul xinch'a'o ri jastaq rech ri q'atb'altzij, rumal rech che k'o chi jun k'axalaj chak pakiwi' ri siwantinimit.

¹⁹¡Ayum Nudyos! chatoq'ob'isaj b'a' nuwach e chana'tisaj b'a' ronojel ri utzil nub'anom in pakiwi' we siwantinimit ri'!

Ri k'ax taq chomanik kech ri e'ukulel ri Nehemi'as. Ri uk'isik uyakik ri tapya

⁶¹Aretaq chi' ri Samb'al-lat, ri Tob'i'as, ri Guesem ri jun ajarab'e e ri enik'aj taq eqak'ulel chik, xketa'maj che ri in xinyak chi jumul ri tapya e che man k'o ta ta chi jun jul chech ri tapya -kne'b'a' maja' kkojik ri chapb'al rech ri uchi'ja-, ²ri Samb'al-lat e ri Guesem xkitaq uloq chwech we jun wuj ri': «Tasa'j uloq che qach'ab'exik pa ri Ha-Kefirim, pa ri taq'aj rech ri Ono». K'atek'ut, ri e'are' kichomam che kkib'an k'ax chwech. ³Xa jek'uri' xe'intaq ub'ik kuk' ri e'are' enik'aj taq e'ajtaqo'nziz arech ke'kib'ij chkech weri': «Ri in k'o jun chak chnuwach che nimalaj ub'antajik e xa jek'uri' man kinkowin taj kinqaj ub'ik: ¿La ktak'i' k'ut ri chak rumal rech che kinxuli' ub'ik ri in iwuk' ix?». ⁴Kijeb' mul xkitaq uloq ub'ixik chwech we tzij ri' e ri in junam utzalejixik uwach xinb'ano. ⁵K'atek'uri', pa jun uro' mul chik, ri Samb'al-lat xutaq uloq ub'ixik chwech ruk' jun upataninel che ruk'am uloq jun wuj

che torom uloq, ⁶pa ri wuj ri' tz'ib'atalik weri': «Ktatajik utzijol chkixo'l ri jetaq amaq' e kujeqeb'a' ub'ixik weri' ri Gasmu, che ri at e ri e'ajjudi'os tajin kichomaj che kixwa'laj uloq chqij; e rumal k'u wa' weri', ri at tajin kayak ri tapya; e ri at kawaj katokik kajawinel chkech ri e'are'; ⁷xoquje' che ri at xe'akoj eq'axal utzij ri Dyos arech utz atzijoxik ri at kkib'an pa ri Jerusalem: ;Ri Juda k'o jun rajawinel! Kamik ri', we tzij ri' kopan wa' chuxikin ri ajawinel; rumal k'uwa' weri', chatpet uloq, arech junam uchomaxik kqab'ano». ⁸K'atek'ut, ri in xitaq ub'ixik chkech we tzij ri': «Man k'o ta jeri' jacha ri kab'ij rinat, weri', xa jalum taq tzij wa' kk'iy pa ri awanima'!». ⁹Rumal rech che are xkaj kqaxib'ij qib' ri uj e xkichomaj: «Kkos ri' ri kiq'ab' chuwach ri chak e man kkik'is ta ub'anik ri' ri chak ri'». E ruk' weri', ri in xa ne are xinkoj chi na sib'alaj nuchuq'ab'.

¹⁰Pa jun q'ij, ri in xinb'e pa ri rachoch ri Semani'as, uk'ojol ri Dela'i'as, uk'ojol ri Mehetab'el, ri are' che tz'apitalik pa che'. Kub'ij ri are':

«iJo' chi pa ri Nim Rachoch ri Dyos, pa ri tyoxlaj k'olb'al; chqatz'apij uloq ri taq uchi'ja rech ri tyoxlaj k'olb'al, rumal rech che kepe ri' che akamisaxik ri at, chi ch'aqa'b' kamik ri' kepe che akamisaxik!».

¹¹K'atek'ut, ri in xinb'ij chrech: «¿La kanimajik jun achi jacha ri in? ¿Jachin jun achi ri' jacha ri in kokik pa ri tyoxlaj k'olb'al arech kuto' uwach ri uk'aslemal? ;Man kinb'e ta ri'!». ¹²Rumal rech che ri in xinch'ob'o che ri are' man taqom ta uloq rumal ri Dyos, xane xub'ij we tzij ri' panuwi' ri in, rumal rech che xtojik ri are' rumal ri Tob'i'as, ¹³arech ri in kinxib'ij wib', kinb'an weri' e kinmakunik; e ruk' weri', ri e'are' kekowin na k'uri' itzel nutzijoxik kkib'ano e arech kkitze'j nuwach! ¹⁴Nudyos, chana'tisaj b'a' ri Tob'i'as, rumal ri xub'ano, xoquje' chana'tisaj ri No'adi'as, ri ixoq q'axel utzij ri Dyos, xoquje' ri enik'aj taq q'axel utzij ri Dyos chik, che xkaj arech ri in kinxib'ij wib'.

¹⁵Ri tapya xk'is ub'anik pa ri q'ij juwinaq job' rech ri ik' Elul, xk'is ub'anik pa kawinaq kab'lajuj (52) q'ij. ¹⁶Aretaq chi' xketa'maj weri' konojel ri eqak'ulel, xoquje' aretaq chi' xkil konojel ri jetaq amaq' ek'o naqaj chqech, jun utzalaj chak chkiwach e xkichomaj che we jun chak ri' xas uchak ri' Qadyos.

¹⁷Pa taq we q'ij ri', ri enim taq winaq xkitaq k'i taq kiwuj chrech ri Tob'i'as, xoquje' ktaq chi ub'i ri uwuj ri Tob'i'as k'uk' ri e'are'; ¹⁸rumal rech che ek'o ek'i rachi'l pa ri Juda, rumal ne' che ri are' uji' ri Sekani'as, uk'ojol ri Ara, e rumal che ri uk'ojol ri Yojanan k'ulan ruk' ri umi'al ri Mesul-lam, uk'ojol ri B'ereki'as. ¹⁹Xoquje' utz uchijoxik ri Tob'i'as kb'an chnuwach ri in e kya ub'ixik chrech ri jetaq nutzij ri in. E are wa' ri Tob'i'as ri xtaqow uloq ri jeta wuj chwech in, arech kinxib'ij wib'.

⁷Aretaq chi' xyakatajik ri tapya e xkojtajik wumal ri jetaq uchi'ja, xekojik enik'aj elaq'b'anel chuchi'ja (e'ajb'ixonel e e'ajlevi). ²Xinkoj ri wachalal Janani chuwach ri Jerusalem, e xinkoj ri Janani'as k'amalb'e pa ri kowlaj k'olb'al, rumal rech che ri are' jun achi man kuk'ex ta ri utzij e kuxib'ij rib' chuwach ri Dyos, che man ek'i ta chik ejacha ri are'; ³ri in xinb'ij chkech: «Ri uchi' taq ja rech ri Jerusalem, man kjaq ta na aretaq chi' maja' kmiq'irik ri q'ij; xoquje' aretaq chi' paq'ij na, ktz'apixik e kokisaxik ri jetaq ch'ich' chrech; e kekoj nik'aj laqb'anel ri' chkixo'l ri e'ajjerusalem, nik'aj kelaq'ab'anik ri' pa ri kik'olb'al, e enik'aj chik chuwach ri kachoch».

Kk'astaj chi jumal uwach ri Jerusalem

⁴Ri tinimit jamalik e sib'alaj nim, k'atek'ut, man ek'i ta ri winaq ek'o chila' e man kek'iy ta chi enik'aj e'ajupaja k'olb'al. ⁵Ri Nudyos, kukoj pa ri wuxlab'al arech ke'inmulij ri enim taq winaq, ri eq'atb'altzij e ri siwantinimit, arech ktz'ib'ax ri utikb'alil ri kija'al. Xinriqo ri

wuj jawi' tz'ib'atalik wi ri kib'i' ri winaq che xas e'are nab'e xetzalij uloq, e tz'ib'atalik weri':

Ucholajil ri kib'i' ri enab'e taq winaq ajsi'on

⁶E'are wa' ri winaq e'ajsiwantinimit ri xetzalij uloq pa ri k'axlan ulew jawi' xek'am ub'ik. Ri winaq che are ri Nab'ukodonosor, rajawinel ri B'ab'iloni'a, xe'uk'am ub'ik pa jun kaxlan tinimit, ri e'are' che xetzalij uloq pa ri Jerusalem e pa ri Juda, chkijujunal xetzalij uloq pa ri kitinimit. ⁷Epetinaq uloq ruk' ri Sorob'ab'el, ri Josu'e, ri Nehemi'as, ri Asari'as, ri Ra'ami'as, ri Najamani, ri Mordoke'o, ri B'ilsan, ri Misperet, ri B'igvay, ri Nehum, ri B'a'ana.

Ucholajil ri kib'i' ri achijab' e'uwinag ri Isra'el: ⁸ri e'uk'ojol ri Pare'os: e 2.172; ⁹ri e'uk'ojol ri Sefati'as: e 372; ¹⁰ri e'uk'ojol ri Araj: 652; ¹¹ri e'uk'ojol ri Pajat-Mo'ab', che ekik'ojol ri e'uk'ojol ri Josu'e e ri Jo'ab': 2.818; ¹²ri e'uk'ojol ri Elam: 1.254; ¹³ri e'uk'ojol ri Sattu: kaq'o' kawinaq job' (845); ¹⁴ri e'uk'ojol ri Sakkay: 760; ¹⁵ri e'uk'ojol ri B'innuy: 648; ¹⁶ri e'uk'ojol ri B'eb'ay: 628; ¹⁷ri e'uk'ojol ri Asgad: 2.322; ¹⁸ri e'uk'ojol ri Adonikam: 667; ¹⁹ri e'uk'ojol ri B'igvay: 2.067; ²⁰ri e'uk'ojol ri Adin: 655; ²¹ri e'uk'ojol ri Ater che erech ri Eseki'as: jumuch' wajxaqlajuj; ²²ri e'uk'ojol ri Jasum: jo'lajujk'al juwinaq wajxaqib'; ²³ri e'uk'ojol ri B'esay: jo'lajuj k'al juwinaq kijeb'; ²⁴ri e'uk'ojol ri Jarif: e ok'al kab'lajuj; ²⁵ri e'uk'ojol ri Gab'a'on: jumuch' jo'lajuj; ²⁶ri achijab' e'ajb'elem e ri e'ajnetofa: e b'elejk'al wajxaqib'; ²⁷ri e'uk'ojol ri Anatot: waqk'al wajxaqib'; ²⁸ri achijab' ek'o ruk' ri B'et-Asmab'et: e kawinaq keb'; ²⁹ri achijab' ek'o ruk' ri Kiryat-Ye'arim, are ri Kefira e ri B'e'erot: e 743; ³⁰ri achijab' ek'o ruk' ri Rama e ri Gueb'a: 621; ³¹ri achijab' ek'o ruk' ri Mikmas: e 122; ³²ri achijab' ek'o kuk' ri B'etel e ri Ay: e 123; ³³ri achijab' ek'o ruk' ri Neb'o: e 32; ³⁴ri e'uk'ojolab' ri jun chik Elam: e 1.254; ³⁵ri e'uk'ojolab' ri Jarim: e 320; ³⁶ri e'uk'ojol ri Jeriko: e 345; ³⁷ri ekik'ojol ri Lod, ri Jadid e ri Ono: e 721; ³⁸ri e'uk'ojol ri Sena: e 3.930.

³⁹Ri echuchqajawib': ri e'uk'ojol ri Yeda'i'as, e'are wa' ri e'ajuparachoch ri Josu'e: 973; ⁴⁰ri e'uk'ojol ri Immer: 1.052; ⁴¹ri e'uk'ojol ri Pasejur: 1247; ⁴²ri e'uk'ojol ri Jarim: 1.017.

⁴³Ri e'ajlevi: ri e'uk'ojol ri Josu'e e ri Kadmi'el, che e'uk'ojol ri Hodi'as: e 74.

⁴⁴Ri e'ajb'ixonelab': ri e'uk'ojol ri Asaf: e wuqk'al wajxaqib' (148).

⁴⁵Ri e'ajlaqb'anel uchi' taq ja: ri e'uk'ojolab' ri Sal-lum, ri e'uk'ojol ri Ater, ri e'uk'ojol ri Talmon, ri e'uk'ojol ri Akkub', ri e'uk'ojol ri Jatita, ri e'uk'ojol ri Sob'ay: waqk'al wajxalajuj (138).

⁴⁶Ri «eya'om»: ri e'uk'ojol ri Sija, ri e'uk'ojol ri Jasufa, ri e'uk'ojol ri Tab'b'a'ot, ⁴⁷ri e'uk'ojol ri Keros, ri e'uk'ojol ri Si'a, ri e'uk'ojol ri Padon, ⁴⁸ri e'uk'ojol ri Leb'ana, ri e'uk'ojol ri Jagava, ri e'uk'ojol ri Salmay, ⁴⁹ri e'uk'ojol ri Janan, ri e'uk'ojol ri Guiddel, ri e'uk'ojol ri Gajar, ⁵⁰ri e'uk'ojol ri Re'a'i'as, ri e'uk'ojol ri Resin, ri e'uk'ojol ri Nekoda, ⁵¹ri e'uk'ojol ri Gassam, ri e'uk'ojol ri Ussa, ri e'uk'ojol ri Pase'aj, ⁵²ri e'uk'ojol ri B'esay, ri ekik'ojol ri Me'unitas, ri ekik'ojol ri Nefusitas, ⁵³ri e'uk'ojol ri B'akb'uk, ri e'uk'ojol ri Jakufa, ri e'uk'ojol ri Jarjur, ⁵⁴ri e'uk'ojol ri B'aslit, ri e'uk'ojol ri Mejida, ri e'uk'ojol ri Jarsa, ⁵⁵ri e'uk'ojol ri B'arkos, ri e'uk'ojol ri Sisra, ri e'uk'ojol ri Temaj, ⁵⁶ri e'uk'ojol ri Nesi'aj, ri e'uk'ojol ri Jatifa.

⁵⁷Ri ekik'ojol ri e'upataninel ri Salomon: ri e'uk'ojol ri Setay, ri e'uk'ojol ri Soferet, ri e'uk'ojol ri Perida, ⁵⁸ri e'uk'ojol ri Ya'ala, ri e'uk'ojol ri Darkon, ri e'uk'ojol ri Guiddel, ⁵⁹ri e'uk'ojol ri Sefati'as, ri e'uk'ojol ri Jattil, ri e'uk'ojol ri Pokeret-has-Seb'ayim, ri e'uk'ojol ri Amon. ⁶⁰Konojel ri «eya'om» e ri ekik'ojol ri e'upataninel ri Salomon: jo'lajujk'al jumuch' kab'lajuj.

⁶¹E'are wa' ri winaq epetinaq uloq pa ri Tel-Melaj, ri Tel-Jarsa, ri Kerub', ri Addon e ri Immer, ri e'are' man xekowin taj xkik'utu we ajjudi'o ri kija'al; ⁶²ri e'uk'ojol ri Pelayas, ri e'uk'ojol ri Tob'i'as, ri e'uk'ojol ri Nekoda: 642. ⁶³E chxixo'l ri echuchqajawib': ri e'uk'ojol ri Job'ayi'as, ri e'uk'ojol ri Jakkos, ri e'uk'ojol ri B'arsil-lay-ri are' che xk'uli'k ruk' jun chkech ri e'umi'al ri B'arzil-lay, ri ajgala'ad, e xuk'am ri ub'i' ri are'. ⁶⁴Ri e'are' xkitzujuk ri uwuj ri utikb'alil ri kija'al, k'atek'ut man xriqitajik taj: rumal k'uri' xe'esaxik apanoq pa ri chuchqajawisanik, rumal rech che ri man ech'ajch'oj ta na k'uri', ⁶⁵e ri nimalaj q'atb'altzij, xe'uq'il che utijik ri tyoxlaj taq wa chi k'ate' na kpe jun chuchqajaw arech kuta chrech ri Urim e ri Tummim.

⁶⁶Ri mulin ib' kopanik pa 52.360 winaq, ⁶⁷e ruk' weri' man e'ejalm taj ri ekipataninel chi achijab' e chi ixoqib' che 7.337. Xoquje' ek'o wuqk'al job' (245) e'ajb'ixonelab' kuk' chi alab'om e chi ixoqib'. ⁶⁸Ek'o juq'o' juwinaq lajuj (430) kikameyo e 6.720 kib'urix.

⁶⁹Enik'aj chkech ri ekinimal pa ja k'olb'al xkiya' nik'aj taq sipanik rech ri chak. Ri nimalaj q'atb'altzij xujach pa ri k'olb'al q'inomal kaq'o' lajujk'al (1.000) q'an pwaq drakmas, kawinaq lajuj (50) pajb'al amaj'a e juwinaq lajuj (30) atz'yaq kech ri echuchqajawib'. ⁷⁰Chkixo'l ri ekinimal pa ja k'olb'al, xkijach pa ri k'olb'al q'inomal rech chak, 20.000 q'an pwaq drakmas e 2.000 saq pwaq minas. ⁷¹Ri xkijach ri siwantinimit, xub'ana' 20.000 q'an pwaq drakmas, 2.000 saq pwaq minas e oxk'al wuqub' (67) katz'yaq ri echuchqajawib'.

⁷²Ri echuchqajawib', ri e'ajlevi, ri echajinel uchi'ja, ri e'ajb'ixonelab' e jun ujuq'at ri siwantinimit, ri e'ajchakib' pa ri Nim Ja e konojel ri Isra'el xejeqi' kanoq pa taq ri kitinimit.

Ri Esdras kusik'ij ri Pixab' cho ri wuj.

Ri nimaq'ij rech ri tz'um taq ja

Aretaq chi' kopanik ri uwuqub' ik', ri e'are' ejeqel chik pa ri jetaq kik'olb'al.

⁸¹Konojel ri siwantinimit kkimulij kib' ejacha xa jun chi winaq, pa ri jun k'ayb'al che k'o apan chuwach ri jun uchi'ja rech Ja'. Kkitaq ri ajtzib' Esdras che uk'amik uloq ri wuj rech ri Upixab' ri Mo'ises, che chi are ri Yahweh xtaqan chrech weri' chrech ri Isra'el. ²Ri chuchqajaw Esdras kuk'am uloq ri Pixab' chkiwach ri mulin ib', chi achijab', chi ixoqib' e chi konojel ri kechoman chik. Are ri nab'e q'ij chrech ri uwuq ik'. ³Pa ri k'ayb'al che k'o apan chuwach ri jun uchi'ja rech ri Ja' kusik'ij ri wuj, chi aretaq chi' xsaqarik chi k'ate' ri tak'alq'ij, xusik'ij chkiwach ri achijab', ri ixoqib' e konojel ri k'o chi kichomab'al: konojel ri siwantinimit qas xkitak'ab'a' ri kixikin chutayik ri uwuj ri Pixab'.

⁴Ri ajtz'ib' Esdras tak'al uloq cho jun tzalam che xyakik chi rumal weri'; chunaqaj ri are' etak'al ukoq: pa ri rikyq'ab', ri Matiti'as, ri Sema, ri Anani'as, ri Uri'as, ri Jilki'as e ri Ma'ase'i'as e pa ri umox k'o ri Peda'i'as, ri Misa'el, Malki'as, ri Jasum, ri Jasb'addana, ri Sakari'as e ri Mesul-lam.

⁵Ri Esdras kujaq ri wuj chkiwach konojel ri siwantinimit –rumal rech che ri are' ajsik k'o wi chkech konojel ri siwantinimit– e aretaq chi' kujaq ri wuj, konojel ri siwantinimit ketak'i'k. ⁶Ri Esdras kutewchi'j ri Yahweh, ri nimalaj Dyos; konojel ri siwantinimit, kkiyak ri kiq'ab' e kkib'ij: «;Amen! ;Amen!»; k'atek'uri', kkimej kib' chuwach ri Yahweh, e kkiya ri kipalaj cho ri ulew. ⁷Ri Josu'e, ri B'ani, ri Sereb'i'as, ri Yamin, ri Akkub', ri Sab'tay, ri Hodiya'as, ri Ma'ase'i'as, ri Kelita, ri Asari'as, ri Yosab'ad, ri Janan, ri Pela'i'as, ri e'are' che e'ajlevi, xkicholej ri ub'e'al ri pixab' chkech ri winaq che etak'al che utayik. ⁸Ri Esdras

kusik'ij cho ri uwuj ri Upixab' ri Dyos, kusaqarisaj e kunik'oj uch'ob'ik ub'el chkiwach arech kkich'ob' ri ucholaj.

⁹K'atek'uri', ri q'atb'altzij Nehemi'as, e ri Esdras ri ajtz'ib' chuchqajaw e ri e'ajlevi che tajin kkisaqarisaj chkiwach ri siwantinimit, xkib'ij chkech konojel: «¡We jun q'ij ri' jun q'ij cheh tyoxrisan chrech ri Yahweh, ri Idyos!; mixb'isonik e mixoq'ik!». Rimal rech che konojel ri siwantinimit tajin ke'oq'ik aretaq chi' kkita ri utzij ri Pixab'. ¹⁰Xoquje' kub'ij chkech: «¡Jix b'a', ji'tija' je'likalaj taq iwa', ji'tija' q'an taq ti'j, ji'qumuj ki' taq ja' e chitaqa' ub'i ch'aqap rech jachin ri winaq man k'o ta rech ub'anom. Rimal rech che we jun q'ij ri' tyoxrisam chech ri Qajawxel! Mixb'isonik: ¡are ichuq'ab' ri uki'kotemal ri Yahweh!». ¹¹Xoquje' ri e'ajlevi kkikub'a' kik'u'x ri winaq e kkib'ij chkech: «Chitz'apij b'a' ichi': we jun q'ij ri' tyoxlaj ub'antajik. ¡Mixb'isonik!». ¹²E konojel ri siwantinimit xeb'e che utijik ri kiwa e ri kuk'ya', e xkijacha' chkech enik'aj chik e xkib'ana' nimalaj nimaq'ij; rimal rech che xkich'ob' ub'e'al ri tzij xk'ut chkiwach.

¹³Pa ri ukab' q'ij chik, ri ekinimal ek'o pa ja k'olb'al chkech konojel ri siwantinimit, ri echuchqajawib' e ri e'ajlevi, xkimulij kib' ruk' ri ajtz'ib' Esdras, arech kkich'ob' ub'e'al ri utzij ri Pixab'. ¹⁴K'atek'uri', xkiriqo che tz'ib'atalik pa ri Pixab', che ri Yahweh xtaqanik chi rimal ri uchak upatan ri Mo'ises, che rajawaxik, ri e'ajisra'el kekanaj kanoq pa taq kab'al aretaq chi' kki'ok'owisaj ri nimaq'ij rech ri uwuq ik'. ¹⁵Xuwi xsik'itaj weri' kumal, xkiya ub'ixik pa ronojel tinimit e pa ri Jerusalem weri': «Jix pa ri juyub' e chik'ama' uloq uqa'b' taq olivo, uq'ab' taq chäj, uq'ab' mirto, uq'ab' pakaya, e nik'aj taq che' chik che eb'ujb'ik taq che', arech kib'an taq k'ab'al jacha ri tz'ib'atalik pa ri Pixab'».

¹⁶Ri siwantinimit xeb'e ub'ik, e xkik'am uloq uq'ab' taq che' e xkib'an jetaq kik'ab'al, chkijujunal xkib'an puwi' uloq ri kachoch, cho taq uwaja, pa taq ri k'ayb'al k'o pa ri Nim Rachoch ri Dyos, pa ri k'ayb'al k'o apan chuwach uchi'ja rech ri Ja' e pa uchi'ja rech ri Efra'im. ¹⁷Konojel ri mulin ib', konojel ri xetzalij uloq pa ri kaxlan taq ulew jawi' xek'am ub'ik, xkiyak ri jetaq kikab'al e xejeqi' chupam -weri', man kib'anom ta chik ri e'ajisra'el, chi pa taq uq'ij uloq ri Josu'e, uk'ojol ri Nun, chi k'ate' na we q'ij ri'. E sib'alaj ki'kotemal xek'oji'k.

¹⁸Ri Esdras kusik'ij ri uwuj ri Upixab' ri Dyos ronojel taq q'ij, chi pa ri nab'e q'ij chi k'ate' ri k'isb'al q'ij. Wuqub' q'ij xb'an nimaq'ij; pa ri uwajxaq q'ij, jacha ri k'amaninaq, xb'an jun nimalaj mulin ib'.

Ri sachib'al makaj

⁹1Pa ri juwinaq kije'b' q'ij chrech we jun ik' ri', ri e'ajisra'el xkimulij kib' arech kimewajik, koxtar katz'yaq kikojom e kinojisam ri kijolom chrech poqlaj. ²Ri kija'al ri Isra'el xkitas kib' kuk' konojel ri ekaxlan winaq, etak'alik kkiya ub'ixik ri kimak e ri ketzelal ri ekitat. ³Konojel etak'alik pa ri kik'olb'al, xsik'ixik ri uwuj ri Upixab' ri Yahweh ri Kidyos, xuq'i'o jun ukaj chrech ri q'ij; jun ukaj chik, xkisol ri kimak e kexuki' chuwach ri Yahweh ri Kidyos. ⁴Xe'aq'anik ub'ik pa ri jun tz'alam jawi' ek'o wi ri e'ajlevita, ri Josu'e, ri B'innuy, ri Kadmi'el, ri Seb'ani'as, ri B'unni, ri Sereb'i'as, ri B'ani, ri Kenani, e ruk' ronojel kich'ab'al nim kkil wi ri Yahweh ri Kidyos, ⁵e ri e'ajlevita ri Josu'e, ri Kadmi'el, ri B'ani, ri Jash'ane'i'as, ri Sereb'i'as, ri Hodiya'as, ri Seb'ani'as, ri Petaji'as, xkib'ij: «¡Chixwa'lijoq, chitewchi'j ri Yahweh ri Qadyos!».

¡At tewchi'talik, Yahweh Qadyos,

chi pa junalik ub'ik

e chi pa junalik chik!

Chtewchi'x b'a' ri Ub'i' ri Aq'ijil
 che kuq'axej uwach ronojel tewchi'b'al
 e ronojel utzalaj tzij!

⁶Ri at Yahweh, at ri at jun chi Dyos!

At ri xatb'anow ri kaj,
 ri kaj rech ri jetaq kaj
 e ronojel ri jetaq uch'imilal,
 xab'an ri uwachulew
 e ronojel jastaq k'o chuwach,
 ri polow e ronojel ri k'o chupam.
 Ronojel weri',
 ri at katya'ow uchuq'ab'
 e ri jetaq ch'umil ek'o
 chikaj kexuki' chawach ri at.

⁷Ri at Yahweh,

at Dyos ri at che xacha' ri Ab'ram,
 che xawesaj uloq ri are' chi
 pa ri Ur rech ri Kalde'a,
 e xakoj ub'i' Ab'raham.

⁸Xawilo che ri ranima'

man kuk'ex ta ri utzij chawach ri at,
 ruk' ri are' xab'an ri chapb'alq'ab',
 arech kaya' chrech,
 ri kulew ri e'ajkana'an
 ri e'ajhittita e ri e'ajamorre'o,
 ri e'ajperissita;
 ri e'ajjeb'use'o e ri e'ajguirgasita,
 chrech ri are' e chkech ri erija'al.

E man sachinaq ta ri atzij chawech,
 rumal rech che ri at, at suk'.

⁹Ri at, xawil ri k'ax tajin kkiriq

ri eqatat pa ri Egipto,
 e xatatab'ej ri k'isb'al k'u'x
 kkib'ano chucchi' ri polow rech Aj.

¹⁰Xab'an ri jetaq k'utb'al

e ri jetaq mayib'al rech
 uk'ule'laxik ri Fara'on,
 rech kik'ule'laxik ri e'upataninel
 e konojel ri siwan utinimit;
 rumal rech che ri at xaweta'maj che
 ri e'are' nimal kkib'an pakiwi' ri e'are'.

Chi pa taq we q'ij ri', ri at xach'ak

jun ab'i' che xas k'o na kamik ri'.

¹¹Ri at, xajach uwach

ri polow chkiwach ri e'are':
 xeq'ax panik'aj chrech ri polow,
 e chaqi'j ta ri kaqan xeq'axik.

- Ri tajin ke'koqataj,
 xe'ak'yaq pa taq ri siwan,
 ejacha jun ab'aj pa ri ja'
 che k'o sib'alaj uchuq'ab'.
- ¹²Paq'ij xak'am kib'e ruk' jun b'olb'ik sutz',
 chaq'ab' xak'am kib'e ruk'
 jun b'olb'ik q'aq',
 arech kasaqarisaj chkiwach ri kib'e
 jawi' rajawaxik kib'e wi.
- ¹³Xatqaj uloq puwi' ri juyub' Sina'i
 e chi pa ri kaj uloq xe'ach'ab'ej uloq;
 k'atek'uri' xaya'
 suk' taq taqanik chkech ri e'are'
 e qastzij taq pixab',
 utzalaj taq tzij rajawaxik kb'anik
 e no'jib'al taq tzij;
- ¹⁴xak'ut chkiwach
 ri tyoxlaj aq'ij sab'ado;
 xe'ataqo che ub'anik ri ataqanik,
 ri tzij rajawaxik kb'anik
 e ri jetaq Pixab' rumal ri uchak
 upatan ri Mo'ises, ri apataninel.
- ¹⁵Chi pa ri kaj,
 xataq uloq ri kiwa rech ri kinumik,
 rumal rech che kchaqij kichi'
 xawesaj uloq ri ja' cho ri ab'aj.
 K'atek'uri', xe'ataq ub'ik
 arech ke'ok pa ri ulew
 che xajeqeb'a' atzij
 che kaya' na chkech ri e'are'.
- ¹⁶K'atek'ut,
 ri eqatat nimal xkib'an chrech kib',
 xkikoworisaj ri kijolom,
 man xkinimaj ta ri jetaq ataqanik.
- ¹⁷Man xkaj taj xkinimaj ri atz'ij,
 man xna'taj ta chkech ri utzil xab'ano
 rech katoq'ob'isaj kiwach;
 xkikoworisaj ri kijolom,
 e are kkaj ketzalij pa ri Egipto,
 pa ri k'axalaj kichak.
 K'atek'ut,
 at ri at Dyos rech ri sachib'al makaj
 at ri at nojinaq chrech
 ri toq'ob' e chrech ri ki'al
 kaqi'i na ri uq'aq'al awoyowal
 e at q'inom chrech ri utzil.
 ;ri at, man xe'aya' ta kan ri e'are'!

- ¹⁸xoquje' ne', man xe'aya
 ta kanoq aretaq chi' xkitz'aq
 jun alaj ama wakax
 ruk' ja'risam ch'ich',
 e xkib'ij: «;Are wa' ri Adyos
 che xatresaj uloq chi pa ri Egipto!»
 e sib'aj xatkiyoq'o,
- ¹⁹ri at, rumal rech che sib'alaj at kme'l,
 man xe'aya' ta kanoq
 pa ri tz'inalik ulew:
 ri b'olb'ik sutz' man xe'uya
 ta kanoq ri e'are'
 arech kuk'am kib'e paq'ij,
 xoquje' man xe'uya
 ta kanoq ri b'olb'ik q'aq' chaq'ab',
 arech kuk'ut ri kib'e
 jawi' kib'e wi.
- ²⁰Xaya' chkech ri utzalaj awuxlab'al
 arech keno'jinik,
 man xawesaj ta ub'ik
 ri mana pa kichi'
 e aretaq chi' kchaqij
 ri kichi' xaya' ri kijoron.
- ²¹Kawinaq junab' xe'atzuqu
 pa ri tz'inalik ulew,
 man k'o ta jun jas uwach xraj
 chkech ri e'are',
 man xq'eleb' ta ri katz'yaq,
 xoquje' man xsipoj ta ri kaqan.
- ²²Xaya' chkech nik'aj taq ajawib'al
 e nik'aj taq siwantinimit,
 e xaya chkech ri jetaq ulew
 che k'o naqaj chkech,
 xe'ok pa ri utinimit ri Sijon,
 rajawinel ri Jesb'on,
 e ri utinimit ri Og,
 rajawinel ri B'asan.
- ²³xaya ek'i taq kik'ojol
 jacha ri ch'imil k'o chikaj
 e xe'akoj pa ri ulew
 che xab'ij chkech ri ekitat
 che jawi' ke'ok na e che kechb'ej na.
- ²⁴Ri ek'ojolxel xe'opanic
 e xe'ok pa we ulew ri',
 e ri at xe'aqasaj chkiwach
 ri siwantinimit ek'o chila',
 ri e'ajkana'an,

- e xe'ajach pa kiq'ab',
 chi ri ekajawinel e chi ri siwantinimit
 arech kkib'an chkech ri kkaj ri e'are'.
- ²⁵Xe'ok pa kowlaj taq tinimit
 e pa jun ch'uch'ujalaj ulew,
 xkechb'ej nik'aj taq ja
 ruk' k'i taq jastaq,
 jetaq k'uwa' che k'otom chik,
 jetaq tikb'al uva, e tikb'al taq olivo,
 k'i uche'al taq tiko'n
 che je'lik taq uwach,
 xe'wa'ik, xenojik, xechomarik.
- ²⁶K'atek'ut, ri e'are' man xeniman taj,
 e xech'ojinik awuk',
 xkik'yaq ub'ik ri Apixab' chkij,
 xe'kikamisaj ri eq'axel utzij
 ri Dyos che kkib'ij chkech
 ri man utz taj kkib'ano,
 arech ketzalij awuk' ri at
 e nimalaj k'ax xkib'an chawech.
- ²⁷Ri at xe'ajach pa kiq'ab' ri ekik'ulel
 e ri e'are' sib'alaj k'ax xkib'an chkech.
 Pa taq q'ij che k'ax tajin
 kkib'an chkech,
 xkik'is kik'u'x chawach,
 e ri at, chi xata uloq ri kitzij chikaj,
 e rumal rech che nimalaj akme'lal,
 xaya' chkech enik'aj winaq,
 arech ke'kikolo e kkito' kiwach
 pa kiq'ab' ri tajin kkib'an k'ax chkech.
- ²⁸K'atek'ut,
 maja' naj ek'o pa ri utzil,
 kkib'an chi jumul ri itzel chawach,
 e ri at ke'aya' kanoq
 pa ri kiq'ab' ri ekik'ulel,
 e ri e'are' kkib'an k'ax chkech.
 Ri e'are',
 kk'is chi jumul kik'u'x chawach,
 e ri at, chi ke'atatab'ej uloq pa ri kaj,
 e k'i taq jumul, xato' kiwach
 xuwi rumal che sib'alaj atkme'!
- ²⁹Ri at xe'ayajyatej arech
 ketzalij ruk' ri Apixab',
 k'atek'ut, xkinimarisaj kib'
 e man xkinimaj ta ri xattaqan chrech,
 xemakun chuwach ri atzij
 che rajawaxik kb'anik,

chuwach ri nik'aj chik
 che aretaq chi' kb'anik
 kuya ri k'aslemal,
 ri e'are' xkikoj ri ub'o'jal kij chuwach,
 man xeniman taj,
 xkikoworisaj ri kijolom
 e man xeniman ta chrech ri atzij.

³⁰Ri at, k'i taq junab'
 xk'oji' akoch'onik kuk' ri e'are';
 xaya ub'ixik chkech ruk' Awuxlab'al,
 rumal ri kichak kipatan
 ri e'aq'axel atzij;
 k'atek'ut, ri e'are'
 man k'o ta xkitatab'ej weri'.

K'atek'uri',
 xe'ajach pa kiq'ab' ri esiwana
 taq tinimit ek'o pa taq ri amaq'.

³¹K'atek'ut,
 rumal rech che sib'alaj
 ch'uch'uj ri awanima',
 man xe'akamisaj ta ri e'are'
 man xe'aya' ta kanoq,
 rumal rech che ri at,
 at jun Dyos che at nojinaq
 chrech ri toq'ob' e chrech ri kme'lal.

³²Kamik k'ut ri', Qadyos,
 ri at che at Dyos nimalaj ab'antajik,
 k'o achuq'ab'
 e che kkixib'ix ib' chaweche,
 che man kat'oq'opij
 ta ri chapb'alq'ab'
 e ri loq'oq'eb'al,
 matz'ilaj b'a' uwach ronojel we k'ax ri',
 che xqaj paqawi' ri uj,
 pakiwi' ri eqajawinel,
 e pakiwi' ri eqawinaq nim kib'antajik,
 pakiwi' ri eqachuchqajaw,
 pakiwi' ri eqaq'exal atzij,
 chi pa taq uq'ijil uloq
 ri ekajawinel ri Asiri'a,
 e chi k'ate' we q'ij kamik ri'.

³³Ri at, suk' ri ab'anom
 pa ronojel ri petinaq chqij
 rumal rech che ri at man
 xa k'ex ta ri atzij,
 aretaq chi' ri uj xqab'an ri itzel.

³⁴Ri eqajawinel, ri eqanimal,

ri eqachuchqajawib' e ri eqatat
man xkiterne'b'ej ta ri Apixab',
man k'o ta xkinimaj ri ataqanik,
ri ronojel che rajawaxik
kkib'ano xab'ij chkech.

³⁵Ronojel junab' aretaq
chi' ek'o pa ri kajawib'al,
chuxo'l ronojel ri kiq'inomal
kaya' at chkech,
e pa ri jamalikalaj
e ch'uch'ujalaj ulew
che xe'aya chuwach,
ri e'are' man xatkipatanij ta ri at
e man xkiya' ta kan
ri itzel taq kichak.

³⁶Kamik ri', ri at chujawila' b'a' uloq
che k'axlaj chak kqab'ano,
e chi pa ri ulew che xaya'
chkech ri eqatat arech kqana'
uk'i'al ri jetaq uwach,
chawilampe', ri uj,
uj okinaq uj ajpataninel;

³⁷e ri uwach kech ri e'ajawinel,
ri e'are' che rumal rech
ri qamak xe'akoj paqawi',
e ri e'are' tajin kkib'an k'ax chqech,
chrech ri jastaq qech
e chkech ri jetaq qameb'il.

¡Ri uj, uj k'o pa jun nimalaj k'ax.

Ri jetaq wuj che xujeqeb'a'

utzij ri mulin ib' chech

10¹Rumal ronojel weri', ri uj qastzij xqak'am uq'ab' ri rajawaxik kqab'ano e xqatz'ib'aj weri'. Pa ri jun wuj che xqat'iqo k'o ri kib'i' ri eqanimal, ri e'ajlevita e ri echuchqajawib'.

²Cho ri wuj ri' ek'olik:

Ri Nehemi'as uk'ojol ri Jakali'as e ri Sidesi'as.

³Ri Sera'i'as, ri Asari'as, ri Jeremi'as, ⁴ri Pasesur, ri Amari'as, ri Malki'as, ⁵ri Jattus, ri Seb'ani'as, ri Mal-luk, ⁶ri Jarim, ri Meremot, ri Ab'adi'as, ⁷ri Dani'el, ri Guinneton, ri B'aruk, ⁸ri Meshul-lam, ri Ab'i'as, ri Miyyamim, ⁹ri Ma'asi'as, ri B'ilgay, ri Sema'i'as: e'are wa' ri echuchqajawib'.

¹⁰Ek'u ri e'ajlevi, e'are: ri Josu'e, uk'ojol ri Asani'as, ri B'innuy jun chkixo'l ri e'uk'ojol ri Jenadad. Ri Kadmi'el, ¹¹e ri erachalal Sekani'as, ri Hodavi'as, ri Kelita, ri Pela'i'as, ri Janan, ¹²ri Mika, ri Rejob', ri Jasab'i'as, ¹³ri Sakkur, ri Sereb'i'as, ri Seb'ani'as, ¹⁴ri Hodiyyi'as, ri B'ani, ri Kenani.

¹⁵Ri ekinimal ri siwantinimit: ri Paros, ri Pajat-Mo'ab', ri Elam, ri Sattu, ri B'ani, ¹⁶ri B'unni, ri Asgad, ri B'eb'ay, ¹⁷ri Adoni'as, ri B'igvay, ri Adin, ¹⁸ri Ater, ri Eseki'as, ri Assur,

¹⁹ri Hodiya'as, ri Jasum, ri B'esay, ²⁰ri Jarif, ri Anatot, ri Nob'ay, ²¹ri Magpi'as, ri Mesul-lam, ri Jesir, ²²ri Mesesab'e'el, ri Sadok, ri Yaddu'a, ²³ri Pelati'as, ri Janan, ri Anani'as, ²⁴ri Ose'as, ri Janani'as, ri Jasusub', ²⁵ri Jal-lojes, ri Pilja, ri Sob'ek, ²⁶ri Rejum, ri Jasab'na, ri Ma'ase'i'as, ²⁷ri Aji'as, ri Janan, ri Anan, ²⁸ri Mal-luk, ri Jarim, ri B'a'ana.

²⁹Ri enik'aj winaq che xeto'taj kanoq, ri echuchqajawib', ri e'ajlevita, ri elaq'b'anel uchi' taq ja, ri e'ajb'ixonelab', ri «eya'om», konojel ri winaq che xkitas kib' chkech ri siwantinimit ek'o pa ri amaq', arech kkiterne'b'ej ri upixab' ri Dyos, ri ekixoqilal, ri ekik'ojol, ri ekimi'al, e konojel ri keno'jinik chik, ³⁰junam xkimulij kib' kuk' ri ekachalal e kuk' ri ekinimal e xkiya kitzij e xkijeqeb'a' kitzij, che qastzij keb'in pa ri Upixab' ri Dyos, che xya'tajik rumal ri uchak upatan ri Mo'ises, upataninel ri Dyos, kkik'ol pa kanima' e kkik'aslemaj ronojel ri utaqanik ri Yahweh Qadyos, ri upixab' e ri jetaq utzij rajawaxik kb'anik.

³¹Nab'e: man keqaya' ta chi ri eqami'al chkech ri ewinaq ek'o pa ri amaq' e man keqak'ama' ta chi ri ekimi'al ri e'are' chkech ri eqak'ojol.

³²We ri winaq ek'o pa ri amaq', kkik'am uloq kik'ay pa ri q'ij sab'ado arech kkik'ayij, on jun jas uwach k'ayij chik, ri jetaq wa, man kqaloq' ta chkech, pa ri q'ij sab'ado on jun tyoxlaj q'ij chik.

Pa ri uwuq junab', kqaya' kan ri' ri jetaq uwach ri ulew, e ronojel ri jetaq k'asaj.

³³Ri uj taqal chqij kqab'an weri':

Kqapataniy ri Rachoch ri Dyos pa jun junab', jun urox uch'aqapil ri junab'. ³⁴Rech kqapataniy ri kaxlanwa ksipaxik, rech ri junalikalaj sipanik e rech ri junalikaj holokosto, rech ri taq tab'al toq'ob' kb'an pa taq sab'ados, rech ri k'ak' ik', rech ri jetaq nimaq'ij, e rech ri tyoxlaj taq wa, rech ri taq tab'al toq'ob' kb'anik rech sachb'al makaj puwi' ronojel ri Isra'el, e rech ronojel ri patanajik rajawaxik pa ri Nim Rachoch Qadyos.

³⁵Xoquje', man xqacha' taj, chkixo'l ri echuchqajawib', ri e'ajlevi e ri siwantinimit, xqab'ij jachintaq ri ja k'olb'al kkik'am uloq ri si' pa ri Nim Rachoch ri Qadyos are taq chi' kuriqa' kkik'am uloq, arech ronojel mul k'o ri q'aq' cho ri tab'al toq'ob' chuwach ri Yahweh ri Qadyos, jacha ri tz'ib'atalik pa ri Pixab'.

³⁶Xoquje', kqak'am na uloq ri' ronojel taq junab' pa ri Nim Rachoch ri Yahweh, ri nab'e uwach ri qatiko'n, ³⁷xoquje' keqak'am uloq ri enab'e'al eqak'ojol e ri enab'e'al chkech ri jetaq awaj, jacha ri tz'ib'atalik pa ri Pixab' –ri enab'e'al taq awaj chkech ri enima'q e ri eko'lik taq qajupuq ek'olik, ri kek'am uloq pa ri Nim Rachoch ri Qadyos, kech ri echuchqajawib' che kepatanjik pa ri Nim Rachoch ri Qadyos. ³⁸Xoquje', kqak'am uloq jachike ri sib'alaj utz chrech ri k'aj xke'xik, ri uwach ronojel tiko'n, ri k'ak' amaja' e ri k'ak' tumi'n, kqak'am uloq ri' chkech ri echuchqajawib', pa taq ri uk'olb'al ri Nim Rachoch ri Qadyos; e ri jun ulajuj uch'aqapil uwach ri qulew kqak'am uloq ri' chkech ri e'ajlevi xoquje', ri e'are' kkimol na ri' ulajuj uch'aqapil uwach ri tiko'n pa ronojel ri jetaq tinimit; ³⁹jun chkech ri chuchqajaw, che uk'ojol ri A'aron, kb'e na ri' kuk' ri e'ajlevi aretaq chi' keb'e che umolik ri jun ulajuj uch'aqapil; ri e'ajlevi kkik'am uloq ri' ri jun ulajuj chrech ri ulajuj pa ri Nim Rachoch Qadyos, pa ri taq k'olb'al jawi' kk'ol wi ri Q'inomal; ⁴⁰rumal rech, che pa taq we k'olb'al ri', ri e'ajisra'el e ri e'ajlevi kkik'am uloq ri jetaq alka'bal rech utojik ri triko, ri amaja' e ri tumi'n; xoquje' chila' k'o wi ri jetaq chukub'al kokisaxik pa ri tyoxlaj k'olb'al, che kech ri echuchqajawib' ek'o pa ri kipatan, kech ri elaqb'anel chrech ri uchi' taq ja e kech ri e'ajb'ixonelab'. Man kqaya' ta chi kan jumal ri' ri Nim Rachoch Qadyos.

**Ri ujeqeb'axik kib' chi jumul
ri e'ajjudi'o pa ri Jerusalem**

11¹Ri ekinimal ri siwantinimit, xkijeqeb'a' kib' pa ri Jerusalem. Ri enik'aj winaq chik, chkech elajuj achijab', xk'yaq rij xa jun chekjeqi' kan jun pa ri Jerusalem, che are Toyxlay Tinimit, e ri b'elejeb' achijab' chik, kekanaj kanoq pa ri jetaq tinimit. ²E ri siwantinimit, xe'utewchi'j konojel ri achijab' che xkaj xekanaj kanoq pa ri Jerusalem.

³E'are wa' ri ekinimal ri jetaq tinimit che xejeqi' kanoq pa ri Jerusalem e pa ri jetaq utinimit ri Juda; e'ajisra'el, echuchqajawib', e'ajlevi, ri «eya'om», e ri ekik'ojol ri e'upataninel ri Salomon, xejeqi' pa taq ri kitinimit, chkijujunal pa ri kulew.

Ri esiwantinimit e'ajjudi'o ek'o ri Jerusalem

⁴Pa ri Jerusalem, ejeqelik e'uk'ojol ri Juda e e'uk'ojol ri B'enjamin:

Chkech ri e'uk'ojol ri Juda: are ri Ata'i'as, uk'ojol ri Ussi'as, uk'ojol ri Sakari'as, uk'ojol ri Amari'as, uk'ojol ri Sefati'as, uk'ojol ri Mahalalel, che erija'al ri Peres; ⁵ri Ma'ase'i'as, uk'ojol ri B'aruk, uk'ojol ri Kol-Jose, uk'ojol ri Jasa'i'as, uk'ojol ri Ada'i'as, uk'ojol ri Yoyarib', uk'ojol ri Sakari'as, che jun chkixo'l ri ekija'al ri Sela. ⁶Konojel ri e'uwinag Peres che ejeqel pa ri Jerusalem juq'o' oxk'al wajxaqib' (468) achijab' che nim kib'antajik.

⁷Ri e'uk'ojol ri B'enjamin, e'are: ri Sal-lu, uk'ojol ri Mesul-lam, uk'ojol ri Yo'ed, uk'ojol ri Peda'i'as, uk'ojol ri Kola'i'as, uk'ojol ri Ma'ase'i'as, uk'ojol ri Iti'el, uk'ojol ri Isa'i'as, ⁸e ri erachalal e kaq'o' waqk'al wajxaqib' (928).

⁹Ri Jo'el, uk'ojol ri Sikri, are kinimal, e ri Juda uk'ojol ri Hassenu'a, are ukab' kinimal ri tinimit.

¹⁰Chkixo'l ri echuchqajawib': are ri Yeda'i'as, uk'ojol ri Yoyakim, uk'ojol ri ¹¹Sera'i'as, uk'ojol ri Hilki'as, uk'ojol ri Mesul-lam, uk'ojol ri Sadok, uk'ojol ri Merayot, uk'ojol ri Ajitub', winaq nim ub'antajik pa ri Nim Rachoch ri Dyos, ¹²e ri erachalal che tajin kechakunik pa ri chak tajin kb'an pa ri Nim Rachoch ri Dyos, konojel e kaq'o' juwinaq keb' (822): ri Ada'i'as, uk'ojol ri Jerojam, uk'ojol ri Pelali'as, uk'ojol ri Amsi, uk'ojol ri Sakari'as, uk'ojol ri Pasjur, uk'ojol ri Malki'as, ¹³e ri erachalal, che ek'amalb'e' pa ri ja k'olb'al: e wuqlajuk'al keb' (242); e ri Amasay, uk'ojol ri Asare'el, uk'ojol ri Ajsay, uk'ojol ri Mesillemot, uk'ojol ri Immer, ¹⁴e ri erachalal che e'achijab' k'o sib'alaj kichuq'ab': e waqk'al wajxaqib' (128).

Are ri Sab'di'el, uk'ojol ri Haggadol, kinimal ri e'are'.

¹⁵Chkixo'l ri e'ajlevi: ri Sema'i'as, uk'ojol ri Jassub, uk'ojol ri Asrikam, uk'ojol ri Jasab'i'as, uk'ojol ri B'unni; ¹⁶ri Sab'tay e ri Yosab'ad, che chkixo'l ri ekinimal ri e'ajlevitas e'are' etak'al chrij ri jastaq che man k'o ta chupam ri Nim Rachoch ri Dyos; ¹⁷ri Mattani'as, uk'ojol ri Mika, uk'ojol ri Sab'di, uk'ojol ri Asaf, che are k'amalb'e' chech ri b'ix, are kmajowik ri malyoxinik pa ri ch'ab'al chiwach ri Dyos; ri B'akb'uki'as, are ukab' chkixo'l ri erachalal; ri Abdi'as, uk'ojol ri Sammu'a, uk'ojol ri Galal, uk'ojol ri Yedutun. ¹⁸Konojel ri e'ajlevi ek'o pa ri tyoxlay Tinimit: e kajlajuk'al kijeb' (284).

¹⁹Ri elaq'b'anel uchi' taq ja: are ri Akkub', ri Talmon e ri ekachalal, che kkilaq'b'ej ri uchi' taq ja: e wajxaqk'al kab'lajuj (172).

²⁰Ri enik'aj taq e'ajisra'el chik, ri enik'aj echuchqajawib' chik, e ri e'ajlevi, xejeqe'i' pa jetaq utinimit ri Juda, chkijujunal xekanajik pa ri kechb'al.

Jujun taq utz'aqatib'al chik

²¹Ri «esipam» xejeqi' pa ri Ofel; ri Sija e ri Guispa ek'amalb'e chkech ri «esipam». ²²Ri kinimal ri e'ajlevi pa ri Jerusalem are ri Ussi, uk'ojol ri B'ani, uk'ojol ri Jasab'i'as, uk'ojol ri Mattani'as, uk'ojol ri Mika; jun chkech ri e'uk'ojol ri Asaf, are krawlachij ri b'ix, jacha ri rajawaxik kuta ri patanajik pa ri Nim Rachoch ri Dyos; ²³rumal rech che k'o jun taqanik ri ajawinel e jun pixab' che kub'ij ri kb'anik ronojel taq q'ij. ²⁴Ri Petaji'as, uk'ojol ri Mesesab'e'el, jun chkixo'l ri e'uk'ojol ri Seraj, uk'ojol ri Juda, are taqo'n k'o ruk' ri ajawinel, arech kub'an ronojel ri jastaq ktaqan ri ajawinel puwi' ri siwantinimit.

²⁵E pa taq ri ko'lik taq tinimit che k'o pa taq ri juyub' xoquje' ejeqel ri e'ajudi'o.

Ri e'ajjudi'o ri xejeqi' pa taq ri tinimit

Enik'aj chkech ri eralk'uwa'l ri Juda kijeqeb'am kib' pa ri Kiryat-ha-Arb'a e pa taq ri k'olik taq tinimit, pa ri Dib'on e pa ri ko'lik taq utinimit, pa ri Jekkab'se'el e pa ri ko'lik taq utinimit, ²⁶pa ri Yesu'a, pa ri Molada, pa ri B'et-Pelet, ²⁷pa ri Jasar-Su'al, pa ri B'erseb'a e pa ri ko'lik taq utinimit, ²⁸pa ri Sikelag, pa ri Mekona e pa ri taq ko'lik taq utinimit, ²⁹pa ri En-Rimmon, pa ri Sore'a, pa ri Yarmut, ³⁰pa ri Sano'aj, pa ri Adul-lam e ri ko'lik taq utinimit, pa ri Lakis e ri jetaq rulew, pa ri Aseka e pa ri ko'lik taq utinimit: xejeqi'k chi pa ri B'erseb'a ub'ik e xe'opan pa ri taq'aj Hinnom.

³¹Enik'aj chkech ri eralk'uwa'l ri B'enjamin, xkijeqeb'a' kib' pa ri Gueb'a, pa ri Mikmas, pa ri Ayya e B'etel e pa ri ko'lik taq utinimit, ³²pa ri Anatot, pa ri Nob', pa ri Anani'as, ³³pa ri Jasar, pa ri Rama, pa ri Guittayim, ³⁴pa ri Jadid, pa ri Seb'oyim, pa ri Neb'al-lat, ³⁵pa ri Lod e ri Ono, e pa ri jun taq'aj jawi' ek'o wi ri ajchakib'.

³⁶Ek'o jt'ub' taq e'ajlevi che xejeqi' kanoq pa ri Juda e pa ri B'enjamin.

Ri echuchqajawib' e ri e'ajlevi che xetzalij

uloq ruk' ri Sorob'ab'el e ri Josu'e

12¹E'are wa' ri echuchqajawib' e ri levitas che xetzalij uloq ruk' ri Sorob'ab'el, uk'ojol ri Se'alti'el, e ruk' ri Josu'e:

Ri Sera'i'as, ri Yirmeya, ri Esdras, ²ri Amari'as, ri Mal-luk, ri Hattus, ³ri Sekani'as, ri Rejum, ri Meremot, ⁴ri Iddo, ri Guinneton, ri Ab'i'as, ⁵ri Miyyamim, ri Ma'adi'as, ri B'ilga, ⁶ri Semata; xoquje': ri Yoyarib', ri Yeda'i'as, ⁷ri Sal-lu, ri Amok, ru Jilki'as, ri Yeda'i'as.

E'are wa' ri ekinimal ri echuchqajawib' e ri ekachalal, pa taq ri ujunab' ri Josu'e, ⁸e e'are wa' ri e'ajlevi: ri Josu'e, ri B'innuy, ri Kadmi'el, ri Sereb'i'as, ri Yejuda, ri Mattani'as –ri are', kuk' ri erachalal, k'amalb'e chrech ri b'ix rech malyoxib'al, ⁹e ri B'akb'uki'as, ri Unni e ri erachalal kkijal kib' chrech ri b'ix e rumal k'uri' kekanaj kan chkiwach ri e'are' aretaq chi' ek'o pa ri kipatan.

Ri ucholajil utikb'alil kija'al

ri enim chuchqajaw

¹⁰Ri Josu'e xralk'uwa'laj ri Yoyakim; ri Yoyakim xralk'uwa'laj ri Elyasib'; ri Elyasib' xralk'uwa'laj ri Yoyada; ¹¹ri Yoyada xralk'uwa'laj ri Yojanan; e ri Yojanan xralk'uwa'laj ri Yaddu'a.

**Ri echuchqajawib' e ri e'ajlevi pa taq
ri ujunab' ri nim chuchqajaw Yoyakim**

¹²Pa taq ri junab' rech ri Yoyakim, ri echuchqajaw che ekinimal ri e'ajupaja k'olb'al, e'are weri': pa ri ja k'olb'al rech ri Sera'i'as: are ri Mera'i'as; pa ri ja k'olb'al rech ri Yirmeya: are ri Janani'as; ¹³pa ri ja k'olb'al rech ri Esdras: are ri Mesul-lam; pa ri ja k'olb'al rech ri Amari'as: are ri Yehojanan; ¹⁴pa ri ja k'olb'al rech ri Mal-luk: are ri Jonatan; pa ri ja k'olb'al rech ri Seb'ani'as: are ri Jose; ¹⁵pa ri ja k'olb'al rech ri Jarim: are ri Adna; pa ri ja k'olb'al rech ri Meremot: are ri Jelkay; ¹⁶pa ri ja k'olb'al rech ri Iddo: are ri Sakari'as; pa ri ja k'olb'al rech ri Guinneton: are ri Mesul-lam; ¹⁷pa ri ja k'olb'al rech ri Ab'i'as: are ri Sikri; pa ja k'olb'al rech ri Minyamin: are ri...; pa ri ja k'olb'al rech ri Adi'as: are ri Piltay; ¹⁸pa ri ja k'olb'al rech ri B'ilga: are ri Sammu'a; pa ri ja k'olb'al rech ri Sema'i'as: are ri Jonatan; ¹⁹xaq uwi' chi apan ri' pa ri ja k'olb'al rech ri Yoyarib: are ri Mattenay; pa ri ja k'olb'al rech ri Yeda'i'as: are ri Ussi; ²⁰pa ri ja k'olb'al rech ri Sal-lay: are ri Kal-lay; pa ri ja k'olb'al rech ri Amok: are ri Eb'er; ²¹pa ri ja k'olb'al rech ri Jilki'as: are ri Jasab'i'as; pa ri ja k'olb'al rech ri Yeda'i'as: are ri Natana'el.

²²Pa ri taq kijunab' ri Elyasib', ri Yoyada, ri Yojanan e ri Yaddu'a, ri ekinimal ri echuchqajawib' pa ri ja taq k'olb'al, xtz'ib'axik pa ri wuj rech ri Kijunab' ri E'ajawinelab' chi k'ate' ri rajawib'al ri Dari'o ri ajpersi'a.

²³Ri e'uk'ojol ri Levi:

Ri ekinimal ri ja k'olb'al, xetz'ib'axik pa ri Wuj rech Kijunab' ri E'ajawinelab', chi k'ate' pa ri taq ri ujunab' ri Yojanan, ri are' che ri'umam ri Elyasib'.

²⁴Ri ekinimal ri e'ajlevi e'are weri': ri Jasab'i'as, ri Sereb'i'as, ri Josu'e, ri B'innuy, ri Kadmi'el; e ekachalal, ek'o chkiwach ri e'are' aretaq chi' keb'ixon chrech ri je'likalaj taq b'ix rech q'ijilanik e rech malyoxib'al, jeri' jacha ri xtaqan kan ri David chech, achi rech ri Dyos, jun jt'ub' chuwach ri jun jt'ub' chik, ²⁵ri e'are', e'are weri': ri Mattani'as, ri B'akb'uki'as e ri Ab'adi'as. Ri Mesul-lam, ri Talmon e ri Akkub', ri e'are' elaq'ab'anel uchi' taq ja, ri e'are' kkilaq'ab'ej jawi' k'olom wi ri jastaq, chunaqaj ri uchi' taq ja.

²⁶Ri e'are' ek'aslik pa taq ri ujunab' ri Yoyakim, uk'ojol ri Josu'e, uk'ojol ri Yosadak, e pa ri taq ujunab' ri Nehemi'as ri q'atb'altzij e pa taq ri ujunab' ri Esdras ri ajtz'ib' chuchqajaw.

**Ri nimaq'ij kb'anik rumal
ri k'ak' utapya ri Jerusalem**

²⁷Pa ri nimaq'ij kb'anik rumal rech ri k'ak' utapya ri Jerusalem, xe'tzukuxoq konojel ri e'ajlevi pa ronojel ri jetaq k'olb'al jawi' ejeqel wi, arech kek'am uloq ri e'are' pa ri Jerusalem, arech ruk' ki'kotemal kok'owisaxik ri nimaq'ij kb'anik, ruk' jetaq b'ix rech malyoxib'al e arech kq'ojmaxik ri jetaq simb'alos, ri salteri'os e ri e sitaras. ²⁸Ri e'ajb'ixonelab', e'uk'ojol ri Levi, xkimulij kib' uloq pa taq ri tinimit ek'o chunaqaj ri Jerusalem, chi pa ri ko'lik taq kitinimit ri Netofatitas, ²⁹pa ri B'et-ha-Guilgal, pa ri taq juyub' rech ri Gueb'a e rech ri Asmavet; rumal rech che ri e'ajb'ixonelab' xkiyak ko'lik taq tinimit chunaqaj ri Jerusalem. ³⁰Ri echuchqajawib' e ri e'ajlevi xkich'ajch'ob'ej kib', k'atek'uri', xekich'ajch'ob'ej chik ri siwantinimit, ri uchi' taq ja e ri tapya.

³¹K'atek'uri', xintaqanik arech ke'aq'anik ri ekinimal ri Juda puwi' ri tapya e xinwok keb' jtub' ajb'ixonelab'. Ri nab'e jt'ub' keb'linik puwi' ri tapya pa ri kikyab'ab', kkisuk' ub'ik pa ri uchi'ja rech ri Mes; ³²chkij ri e'are' b'enaq ri Hosa'i'as e panik'aj chkech ri ekinimal ri Juda, ³³ri Asari'as, ri Esdras, ri Mesul-lam, ³⁴ri Yehuda, ri B'enjamin, ri Sema'i'as e ri Yirme'i'as, ³⁵ri e'are' xecha'ik chkixo'l ri echuchqajawib', kuk'am ri ruk'a' wakax; e ri

Sakari'as, uk'ojol ri Jonatan, uk'ojol ri Sema'i'as, uk'ojol ri Mattani'as, uk'ojol ri Mika, uk'ojol ri Sakkur, uk'ojol ri Asaf, ³⁶kuk' ri ekachalal ri Sema'i'as, ri Asare'el, ri Milalay, ri Guilalay, ri Ma'ay, ri Natana'el, ri Yehuda, ri Janani, kuk'am ri jetaq uq'ojom ri David, ri achi rech ri Dyos. E ri Esdras ri ajtz'ib', nab'e chkiwach ri e'are. ³⁷Ajsik uloq chrech ri uchi'ja rech ri B'ulb'u'x, chi suk' xepaqi' ub'ik pa ri kmukal rech ri Utinimit ri David, puwi' uloq ri tapya, e pa ri jun paqalkik ub'ik pa ri rachoch ri David, chi k'ate' ke'opanic chuchi' ri Ja', pa ri relb'alq'ij.

³⁸Ri ukab' jtub' kech ri e'ajb'ixonelab', eb'enaq pa ri kimox; ri in interen chkij ri e'are' kuk' panik'aj chkech ri ekinimal ri siwantinimit, puwi' ri tapya, xujq'ax ajsik chrech ri keq'te' rech ri jetaq Tuj e xujopanic pa ri utapya ri k'ayib'al, ³⁹ajsik uloq chrech ri uchi'ja rech ri Efra'im, ri uchi'ja rech ri Kar, ri ukeq'te' ri Janane'el e ri ukeq'te' ri Ok'al, chi k'ate' xujopanic pa ri uchi'ja kech ri Chij; xujtak'i' pa ri uchi'ja rech ri Pache'.

⁴⁰K'atek'uri', ri keb' jt'ub' e'ajb'ixonelab' kekanajik pa ri Nim Rachoch ri Dyos. —Ek'o wuk' in, panik'aj chkech ri eq'atb'altzij, ⁴¹xoquje' ek'o wuk' ri echuchqajawib' Elyakim, ri Ma'ase'i'as, ri Minyamin, ri Mika, ri Elya'enay, ri Sakari'as, ri Janani'as, kuk'am ri jetaq ruk'a wakax, ⁴²xoquje' ri Ma'ase'i'as, ri Sema'i'as, ri Ele'asar, ri Ussi, ri Yehojanan, ri Malkiyi'as, ri Elam e ri Eser. —Ri e'ajb'ixonelab' xeb'ixonik e are ri Yisraji'as uk'amom kib'e chrech ri b'ixonik. ⁴³Pa ri jun q'ij ri', xchi'xik k'i taq tab'al toq'ob' e ri winaq sib'alaj keki'kotik; rumal rech che ri Dyos xuya' jun nimalaj ki'kotemal chkech; xoquje' xe'ki'kotik ri ixoqib' e ri ak'alab'. E chi naj ktatajik uloq ri ki'kotemal k'o pa ri Jerusalem.

Ri uq'ijil ri utzalaj taq q'ij

⁴⁴Pa taq we q'ij ri', xe'okisaxik enik'aj elaq'b'anel chuchi' ri jetaq ja jawi' kk'ol wi ri jastaq, ri alkab'al, ri nab'e taq uwach tik'on e ri ulajuj uch'aqapil jastaq, pa taq we k'olb'al ri' rajawaxik kmuluxik chila' ronojel ri kkimol ri achijab' pa ri jetaq tinimit, ri jastaq che taqalik kech ri echuchqajawib' e ri e'ajlevi ek'o pa ri kipatan, jacha ri kub'ij ri Pixab', rumal rech che ri e'ajudi'os, keki'kotik chkech ri echuchqajawib' e chkech ri elevitas che tajin kkib'an ri kipatan, ⁴⁵ri e'are' tajin kkib'ano ri chak patan rech ri Kidjos e ri chak patan rech ri ch'ajch'ob'enik -xoquje' ri e'ajb'ixonelab' e ri elaq'b'anel uchi' taq ja-, jacha ri xtaqan kanoq ri David e ri uk'ojol Salomon. ⁴⁶Rumal rech che xas pa taq uq'ij uloq ri David e ri Asaf, ek'o ekinimal ri e'ajb'ixonelab', ekinimal ri kkib'ixoj ri utzalaj taq b'ix e ekinimal ri kemaltyoxinik chrech ri Dyos. ⁴⁷K'atek'uri', konojel ri Isra'el, pa taq ri ujunab' ri Sorob'ab'el e pa taq ri ujunab' ri Nehemi'as, xkiya' chkech ri e'ajb'ixonelab' e chkech ri elaq'ab'anel uchi' taq ja, ri kiwa' che taqalik kya chkech ronojel q'ij. Chkech ri e'ajlevi kjach wi ri tyoxlaj taq alkab'al, e ri e'ajlevi kkiya chkech ri e'uk'ojol ri A'aron ri rajawaxik kya chkech e'are'.

13¹ Pa taq we q'ij ri', xsik'ix chkixikin ri winaq ri uwuj ri Mo'ises e xriqitajik che tz'ib'atalik weri': «Ri Ammonita e ri Mo'ab'ita man k'o ta jumul loq' ke'ok ub'ik kuk' ri mulin ib' rech ri Dyos. ²rumal rech che man xe'kik'ulaj ta ri e'ajisra'el ruk' kikaxlanwa e ruk' kijoron. Xkitoj ne' chrech ri B'ala'am arech ke'uyoq'yatej ri e'are', k'atek'ut ri Qadyos xuk'ex ri yoq'b'al pa jun tewchi'b'al». ³Xa jek'uri', aretaq chi' xtatajik we Pixab' ri', xetas apanoq chkixo'l ri Isra'el konojel ri ekaxlan taq winaq.

Ri ukab' uchak ri Nehemi'as

⁴Chuxe' kanoq weri', ri chuchqajaw Elyasib', xokisax kanoq laqb'anel rech ri jetaq uk'olb'al ri Nim Rachoch Qadyos. Rumal rech che rachalal ri Tob'i'as, ⁵xusuk'umaj jun jamalikalaj uk'olb'al, jawi' kk'ol wi ojer kanoq ri jetaq sipanik, ri k'ok' q'ol, ri jetaq chukb'al, ri ulajuj uch'aqapil ri triko, ri amaja' e ri tumi'n, wa' weri' are ri jastaq che kech ri e'ajlevi, kech ri elaqb'anel uchi' taq ja, e ri alka'bal chky'a chkech ri echuchqajawib'. ⁶Aretaq chi' xb'antajik weri', ri in, man in k'o ta pa ri Jerusalem, rumal rech che pa ri juwinaq kab'lajuj junab' che kajawinik ri Artajerjes, rajawinel ri B'ab'iloni'a, xinb'e ruk' ri ajawinel; k'atek'ut, pa keb' oxib' q'ij chi aq'anoq, ri in xinta' chech ri ajawinel arech kuya alaj chwech kintzalijik ub'ik, ⁷e xa jek'uri', ri in xintzalij pa ri Jerusalem. E xinweta'maj ri man utz taj xub'an ri Elyasib' che utoq'ob'isaxik uwach ri Tob'i'as, che xujam jun uk'olb'al pa ri k'ayb'al rech ri Nim Rachoch ri Dyos. ⁸Weri', sib'alaj itzel xinwilo; xinwesaj ub'ik pa ri k'olb'al ri', ronojel ri jastaq rech ri Tob'i'as, ⁹e xintaqanik arech kch'ajch'ob'exik we jetaq k'olb'al ri' e ktzalijisaxik chila' ri jastaq rech ri Nim Rachoch ri Dyos, ri jetaq sipanik e ri k'ok' q'ol.

¹⁰Xoquje', xinweta'maj che man kya ta chi chkech ri e'ajlevi ri jastaq che kech ri e'are' kya'ik, xoquje' jeri' kb'an chkech ri e'ajb'ixonelab' che k'o ri kichak kipatan, xa jek'uri' konojel xb'e ub'ik pa taq ri kulew. ¹¹Rumal k'u weri', xe'inyajyatej ri eq'atb'altzij, jewa' xinb'ij chkech ri': «¿Jasche xwonob'ax kanoq ri Nim Rachoch ri Dyos?», k'atek'uri', xe'inmulij chi jumul e xe'inkoj chi jumul pa ri kichak kipatan. ¹²E konojel ri Juda xkik'am uloq pa taq ri k'olb'al ri ulajuj uch'aqapil ri triko, ri amaja' e ri tumi'n. ¹³Xinkoj kanoq arech ktak'i' chrij ri k'olb'al jawi' kk'ol wi ri jastaq, ri chuchqajaw Selemi'as, ri ajtz'ib' Sadok, ri Peda'i'as, che jun chkech ri e'ajlevi, e xinkoj kanoq arech to'l kech ri e'are', ri Janan uk'ojol ri Sakkur, uk'ojol ri Mattani'as, rumal rech che we winaq ri' kch'ob'tajik che qastzij ri man k'o ta kkik'ex ri kitzij; are kichak kkijach ri jastaq chkech ri ekachalal. ¹⁴Rumal weri', chinnataj b'a' chawechech, Nudyos; machup b'a' uwach ri chak toq'ob'isab'al uwach ri Nim Rachoch Nudyos xinb'ano e ri rumal ri jetaq chak rajawaxik kb'an chila'.

¹⁵Pa taq we q'ij ri', xinwilo che pa ri Juda ek'o nik'aj winaq che xkipach'lej ri uva pa q'ij sab'ado cho ri ab'aj; enik'aj chik kkiyatej ri joytaj triko e kkik'yaq chkij ri jetaq b'urix, xoquje' jeri' kkib'an ruk' ri amaja', ri uvas, ri wikox e nik'aj taq eqa'n chik, che kkaj kkik'am uloq pa ri Jerusalem pa ri q'ij sab'ado: xinb'ij chkech che man kkik'ayij ta ri kik'ay. ¹⁶Pa ri Jerusalem ek'o nik'aj e'ajtiri, che ejeqel chila', kkik'am uloq kar e ronojel uwach k'ayij arech kkik'ayij chkech ri e'ajjuda pa ri q'ij sab'ado. ¹⁷Rumal weri', ri in xe'inyajyatej ri ekinimal ri Juda, e xinb'ij chkech: «Sib'alaj itzel ri tajin kib'ano le', che tajin kiwetzelay uwach ri q'ij sab'ado! ¹⁸¿La man jewa' taj xkib'an ri itat, e xa jek'uri' ri Qadyos xupetisaj ronojel we k'ax paqawi' ri' e puwi' we tinimit ri'? E k'u ri ix, kinimarisaj ri Uq'aq'al Oyowal puwi' ri Isra'el rumal rech kiwetzelay ri q'ij sab'ado». ¹⁹Xa jek'uri', xintaqan kanoq, che aretaq chi' ri mu'j kuch'uq uwi' ri uchi' ri Jerusalem, chuxe' kanoq ri sab'ado, ktz'apixik ri uchi' taq ja e ktorik aretaq chi' q'axinq chik ri sab'ado. E xe'inkoj kanoq chuchi' taq ja enik'aj chkech ri enuwinaq, arech man k'o ta jun eq'an kokisax ub'ik pa ri q'ij sab'ado. ²⁰Jumul on kamul ne', enik'aj ajk'ayib', che kkik'am uloq ronojel uwach k'ayij, chaq'ab' xekanaj kanoq chrij uloq ri Jerusalem, ²¹k'atek'ut, ri in xe'inyajyatej e xinb'ij chkech: «¿Jasche chaq'ab' kixkanaj kanoq chrij ri tapya? ;We kib'an chi jumul, ri in kintzaq nuq'ab' piwi'!». Xa jek'uri', man xetzalij ta chi uloq pa taq ri q'ij sab'ado. ²²Xoquje' xe'intaq ri e'ajlevi arech kkich'ach'ob'ej kib' e kepe che ulaq'b'exik ri uchi' taq ja, arech kchajixik ri tyoxlaj q'ij sab'ado. Xoquje' rumal weri' chinna'taj b'a' chawechech Nudyos e chatoq'ob'isaj b'a' nuwach jacha ri nimalaj toq'ob'isab'al wach kb'ano!

²³Pa taq we q'ij ri', xoquje' xe'inwil enik'aj a'e'ajjudi'o che xek'uli' kuk' enik'aj ixoqib' che e'ajasadod, e'ajamon on e'ajmo'ab'. ²⁴K'atek'uri', ri ekak'uwa'l, panik'aj chkech kech'aw pa ri ch'ab'al asdode'o on pa ri ch'ab'al rech ri jun tinimit on ri jun tinimit chik, k'atek'uri', man keta'm taj kech'aw pa ri ch'ab'al judi'o. ²⁵Xe'inyajyatej ri e'are' e ximb'ij itzel taq tzij pakiwi', xe'inch'ayo ejujun chkech ri e'are', ximich'ej ri kiwi' e ximb'ano arech kkijeqeb'a' ri kitzij chuwach ri Dyos: «Me'iya' chi ri e'imi'al chkech ri kik'ojol, xoquje' me'ik'am chi kixoxilal ri e'ik'ojol chkixo'l ri ekimi'al e'are', e me'ik'am iwixoxilal ix chkixo'l ri e'are'!

²⁶¿La man jeri' taj xmakunik ri Salomon, rajawinel ri Isra'el? Chkixo'l ek'i taq amaq', man k'o ta jun ajawinel jeri' jacha ri are'; are ri Udyos xuloq'oq'ej ri are'; are ri Dyos xb'anow ajawinel puwi' ronojel ri Isra'el. E xoquje' ri e'are', ri ekaxlan taq ixoqib' xeb'anow chech arech kmakunik. ²⁷¿La chi rajawaxik wi ktatajik piwi' ri ix, che nimalaj xixmakunik, rumal rech k'ax kib'an chrech ri Qadyos rumal rech che kixk'uli' kuk' ekaxlan taq ixoqib'?»

²⁸Jun chkech ri e'uk'ojol ri Yoyada, uk'ojol ri nimalaj chuchqajaw Elyasib', ri are' uji' ri Samb'al-lat, ri ajjoronita. Ri in, naj xink'yaq ub'ik ri are' chwech ri in. ²⁹Chana'ti'a'aj b'a' we winaq ri', Nudyos, rumal rech che xkib'an itzel chrech ri chuchqajawisanik e chrech ri chapb'alq'ab' kech ri echuchqajawib' e kech ri e'ajlevi.

³⁰Ri in, xe'inch'ajch'ob'ej chrech ronojel kaxlan jas uwach. Xinkoj nik'aj taq pixab' chkech ri chuchqajawib' e chkech ri e'ajlevi, che kuya ub'ixik ri kichak kech chkijujunal. ³¹Xoquje' xinkoj jujun taq pixab' e xinch'ik ri uq'ij ri uya'ik ri si' e ri sipanik rech ri nab'e taq uwach jastaq.

¡Arech utzil chwech, chinana'tisaj b'a', Nudyos!